

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ 4 КУРСУ
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)»
ТА 032 «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»**

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

УДК 94:378.147.091.33-027.22](072)
М 545

*Затверджено на засіданні Вченої ради
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол №1 від 30.08. 2023 року)*

Рецензенти:

Добржанський Олександр Володимирович – доктор історичних наук, професор, декан факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету

Іванчук Марія Георгіївна – доктор психологічних наук, професор, керівник центру забезпечення якості підготовки фахівців у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

Методичні рекомендації щодо проведення педагогічної
М 545 практики для студентів 4 курсу денної та заочної форми навчання, спеціальностей: 014 «Середня освіта (Історія)» та 032 «Історія та археологія» / Уклад.: к.і.н, доц. Яценюк Г.М.; к.і.н., асист. Дробіна Л.М. Чернівці, 2023. 121 с.

У публікації викладено компетентності, результати навчання, основні вимоги, особливості, структуру та зміст педагогічної практики як обов'язкового компонента для здобувачів галузі знань – 01 «Освіта» за спеціальністю 014 «Середня освіта (Історія) та галузі знань – 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 – «Історія та археологія». Описано організацію і керівництво практикою, загальні вимоги до оформлення звіту, критерії оцінювання, рекомендовані джерела інформації.

УДК 94:378.147.091.33-027.22](072)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета і завдання практики	5
Компетенції якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти під час проходження практики	9
Інформаційні аспекти щодо організації практики	14
Основні етапи проходження практики	19
Бази проведення практики	24
Права та обов'язки керівників практики та студентів-практикантів	27
Перелік звітної документації та підведення підсумків практики	33
Критерії оцінювання педагогічної практики	35
Методичні рекомендації щодо оформлення основної документації педагогічної практики	49
Додатки	65
Зразки оформлення звітної документації	65
Форма спостереження за проведенням навчального заняття	100
Форма спостереження за проведенням навчального заняття в режимі онлайн із використанням технологій дистанційного навчання	110
Корисні інтернет ресурси	113
Нормативні документи	115
Рекомендована література	116

ВСТУП

Виробничі практики здобувачів – важливі етапи процесу практичної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі. Практика здобувачів є невід’ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів денної і заочної форм навчання за спеціальністю 014 «Середня освіта (Історія), галузь знань – 01 Освіта та за спеціальністю 032 – «Історія та археологія», галузь знань – 03 Гуманітарні науки та здійснюється відповідно до навчального плану.

Педагогічна практика виступає органічною складовою єдиного навчально-виховного процесу, психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутнього вчителя, пов’язуючи теоретичне навчання здобувача у вузі з його майбутньою самостійною роботою в школі. Створюючи умови, максимально наближені до реальних умов самостійної педагогічної діяльності у школі, педагогічна практика реалізує сприятливі передумови для формування основ професійної майстерності вчителя. У процесі педагогічної практики є можливість певною мірою осмислити педагогічні явища і факти, закономірності і принципи навчання і виховання, оволодіти професійними вміннями, досвідом практичної діяльності. Крім того, перехід суспільства на ринкові відносини вимагає формування у здобувачів університетів таких особистісних і професійних якостей, які б дозволили їм без особливих внутрішніх бар’єрів почати трудовий шлях у постійно змінюваних умовах діяльності сучасної школи.

Педагогічна практика створює реальні можливості для формування готовності здобувачів до проведення навчально-виховної роботи з школярами, потреби здобувати і застосовувати нові теоретичні і методичні знання й одночасно засвоювати передовий педагогічний досвід. В процесі практики закріплюються й поглиблюються теоретичні знання, що були набуті у вищому навчальному закладі, виробляються професійні вміння й навички, розвиваються творчі здібності, педагогічне мислення, інтенсифікується процес формування професійних

особистісних якостей. Важливого значення набуває розвиток комунікативної культури майбутніх вчителів, формування навичок педагогічної взаємодії та співробітництва.

Важливим напрямком цієї практики є те, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності здобувача, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності.

Особливістю педагогічної практики є те, що саме у її процесі відбувається найбільш інтенсивне ознайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчаються, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Основна мета педагогічної практики, полягає у чіткому плануванні та регламентуванні діяльності здобувачів і керівників під час практики та окреслення її головних результатів. Програма практики передбачає планове, поетапне набуття здобувачами практичних професійних навичок, а відтак застосування набутих теоретичних знань із дисциплін історичного та психолого-педагогічного блоку.

Мета практики – засвоєння здобувачами сучасних методів, форм організації та знарядь праці в галузі майбутнього фаху, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час викладацької роботи в реальних умовах педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Основними **завданнями практики є:**

1. опанування студентами-практикантами сучасними технологіями навчання й виховання у старшій ланці

середніх загальноосвітніх та професійних навчальних закладів;

2. формування умінь складати план-конспект уроку, лекції, семінарського заняття, сценарій виховного заходу;

3. закріпити й поглибити знання й умінь щодо планування триєдиної дидактичної мети уроку, лекції, семінару, розроблення механізму її досягнення, встановлення рівня досягнення поставлених цілей, проведення корекції знань, цілей та методики навчання;

4. засвоєння умінь використовувати проблемні методи навчання у різних формах навчально-виховної роботи, планувати систематичний розвиток історичного мислення в учнів;

5. опанування умінь планувати систематичну діяльність учнів по засвоєнню системи наукових понять на уроках історії, проводити корекцію цієї діяльності, створювати нові технології навчання (методичні розробки вивчення певної теми, засвоєння певного питання та ін.);

6. вироблення у майбутніх вчителів педагогічних умінь і навичок (планування й проведення уроків різних типів, підготовка наочності, проведення консультацій з написання рефератів, організація індивідуальної роботи з учнями, проведення виховних заходів на історичну тематику тощо);

7. засвоєння методики формування методологічної культури в учнів на уроках історії;

8. закріплення й поглиблення умінь аналізувати уроки історії;

9. формування умінь складати психолого-педагогічну характеристику класу (групи);

10. вдосконалення умінь вести щоденник педагогічних спостережень;

11. удосконалення методики культурно-освітньої роботи із пропаганди історичних та краєзнавчих знань, організації позашкільної роботи;

12. набуття навичок роботи класного керівника (куратора) і умінь самостійно вести виховну роботу;

13. формування умінь готувати методичний матеріал, виступати з методичними повідомленнями;

14. поглиблення методологічних знань з методики викладання історії, ведення методичних досліджень.

Згідно вимог програми здобувачі повинні *знати*:

1. знати та розуміти роль навчальних закладів у суспільстві, основні проблеми дисциплін, що визначають конкретну область його діяльності;

2. знати основні законодавчі документи, що стосуються системи освіти, права й обов'язки суб'єктів навчального процесу (викладачів, керівників, здобувачів);

3. розуміти концептуальні основи предмета, його місце в загальній системі знань і цінностей і в навчальному плані навчального закладу;

4. враховувати в педагогічній діяльності індивідуальні особливості учнів, включаючи вікові й психологічні;

5. володіти знаннями курсу, достатніми для аналітичної оцінки, вибору й реалізації освітньої програми, що відповідає рівню підготовленості учнів, їхнім потребам, а також вимогам суспільства.

Педагогічний компонент проходження практики полягає у формуванні особистості майбутнього вчителя, застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєння педагогічних умінь, набуття, вивчення та аналіз педагогічного досвіду. Педагогічний компонент містить в собі знання та уміння, якими повинен оволодіти студент-практикант.

Студент-практикант повинен **знати**:

- сутність процесів навчання й виховання, їхні психолого-педагогічні основи;

- шляхи вдосконалення майстерності вчителя й способи самовдосконалення;

- дидактику навчальної дисципліни;

- питання часткових методик за курсом;

- нові технології навчання;

- методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів;

- наукові основи курсу, історію й методологію відповідної науки.

Студент-практикант повинен **уміти**:

- проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність;
- планувати навчальні заняття відповідно до навчального плану закладу й на основі його стратегії;
- забезпечувати міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими дисциплінами;
- розробляти й проводити різні за формою навчання заняття найбільш ефективні при вивченні відповідних тем і розділів програми, адаптуючи їх до різних рівнів підготовки учнів;
- чітко, логічно викладати зміст матеріалу, опираючись на знання й досвід учнів;
- відбирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання;
- аналізувати навчальну й учбово-методичну літературу й використовувати її для побудови власного викладу програмного матеріалу;
- організовувати навчальну діяльність учнів, управляти нею й оцінювати її результати;
- застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань учнів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;
- володіти методикою проведення заняття із застосуванням мультимедійних засобів навчання;
- створювати й підтримувати навчальне середовище, що сприяє досягненню цілей навчання;
- розвивати інтереси учнів і мотивацію навчання, формувати й підтримувати зворотний зв'язок.

Студент-практикант повинен **мати уявлення**:

- про зв'язки предмета з майбутньою професійною діяльністю учнів;
- про методичні аспекти предмета в цілому, окремих тем і понять;
- про методи й прийоми складання завдань, вправ, тестів з різних тем;

о про можливість застосування комп'ютерної техніки в навчальному процесі.

Педагогічна практика здійснюється з урахуванням обов'язкового мінімуму змісту програми професійної підготовки викладача середніх спеціальних та вищих навчальних закладів, після проходження здобувачами базових психолого-педагогічних дисциплін, методики викладання соціальної педагогіки, педагогіки й психології вищої школи.

КОМПЕТЕНЦІЇ ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДИТИ ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. *проектно-прогностичні*: уміння прогнозувати розвиток і виховання дитини, результати певних педагогічних впливів; уміння ставити цілі і формувати завдання педагогічної діяльності; уміння планувати і складати плани роботи з дітьми, педагогами, батьками та ін.

2. *організаційні*: уміння організовувати різноманітні види діяльності з дітьми та дорослими, налагоджувати свою діяльність; уміння впорядковувати робоче місце тощо;

3. *методичні*: володіння методами і прийомами роботи з дітьми та дорослими, уміння здійснювати індивідуальний підхід, розвивати творчі здібності, активізувати пізнавальну діяльність; .

4. *діагностичні*: уміння вивчати особистість дитини і дорослого, умови і засоби педагогічного процесу, педагогічну документацію; уміння аналізувати діяльність дітей і дорослих, продукти діяльності, уміння розробляти і використовувати методи науково-педагогічних досліджень тощо;

5. *захисні*: уміння створювати сприятливі умови для здорового способу життя, створювати позитивний емоційний клімат, охороняти нервову систему учнів тощо.

6. *комунікативні*: уміння цілеспрямовано організовувати спілкування і керувати ним; уміння публічно виступати перед колективом педагогів, батьками, учнями; уміння

вирішувати конфліктні ситуації, керувати своєю поведінкою і настроєм, чітко і переконливо висловлювати свої думки;

7. *дослідницькі*: уміння створювати персоніфікований план розвитку, навчання і виховання; уміння вивчати і узагальнювати передовий педагогічний досвід, володіння педагогічною рефлексією;

8. *корекційні*: уміння вести корекційну роботу з дітьми, дорослими; прикладні: уміння виготовляти дидактичні матеріали, естетично подавати їх учневі, використовувати інформаційні технології

Фахові компетентності

➤ Здатність виконувати вимоги Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності з урахуванням предметної спеціальності.

➤ Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

➤ Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

➤ Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей.

➤ Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.

➤ Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

➤ Здатність розвивати в учнів критичне мислення.

➤ Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів.

➤ Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

➤ Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.

➤ Здатність використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання.

➤ Здатність враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності.

➤ Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, усвідомлюючи власні почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

➤ Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

➤ Здатність організовувати безпечно освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

➤ Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, навчатися впродовж життя.

➤ Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

➤ Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

➤ Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

➤ Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

➤ Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання (РН)

➤ Знати та дотримуватися вимог Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності відповідно до предметної спеціальності.

➤ Вільно спілкуватися державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять за спеціальністю; аргументовано висловлювати власні думки державною мовою.

➤ Реалізовувати свої громадянські права і обов'язки, усвідомлювати та утверджувати цінності демократичного суспільства у професійній діяльності.

➤ Знати законодавчі вимоги щодо змісту загальної середньої освіти відповідного рівня та форм організації освітнього процесу (державні стандарти, типові освітні програми, модельні навчальні програми).

➤ Демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

➤ Добирати дидактичні матеріали для вивчення учнями окремих тем/розділів навчальної програми відповідно до обов'язкових результатів навчання.

➤ Використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі та для професійного розвитку, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.

➤ Орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею у професійній діяльності.

➤ Використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання в освітньому процесі.

➤ Дотримуватися академічної доброчесності, вимог з охорони авторських прав під час використання та поширення електронних (цифрових) освітніх ресурсів.

➤ Усвідомлювати вплив вікових особливостей учнів на різні сфери їх розвитку, психічні процеси та використовувати відповідні форми і методи роботи з учнями; розпізнавати індивідуальні особливості учнів (навчальні стилі, типи темпераменту, особливості розвитку тощо) та враховує їх під час планування та здійснення освітнього процесу.

➤ Враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності.

➤ Підтримувати взаємодію між учнями для сприяння їхньому соціальному розвитку, формувати навички взаємодопомоги та співпраці.

➤ Усвідомлювати власні почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, володіти способами запобігання професійному вигоранню.

➤ Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу конструктивно та безпечно, поважаючи розмаїття думок і поглядів, приймаючи та поцінуючи інакшість.

➤ Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства.

➤ Знати умови надання домедичної допомоги відповідно до законодавства, розпізнавати зовнішні ознаки погіршення самопочуття людини.

➤ Забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

➤ Планувати освітній процес на основі освітньої програми закладу освіти і навчальних програм з предметів (інтегрованих курсів) з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

➤ Моделювати навчальні заняття на основі компетентнісного, діяльнісного, особистісно-зорієнтованого підходів.

➤ Аналізувати результати навчання учнів з метою подальшого врахування в освітньому процесі; використовувати методи та прийоми розвитку в учнів

здатності до самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання.

➤ Визначати доцільність застосування різних методів наукового пізнання в освітньому процесі відповідно до змісту навчання.

➤ Визначати власні освітні потреби та обирати відповідні види, форми, програми професійного розвитку.

➤ Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу й історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

➤ Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

➤ Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

➤ Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

➤ Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

➤ Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ

Відповідно до обсягу програми підготовки (кількості кредитів ECTS) та нормативному терміну навчання бакалавра за спеціальностями: *014 – Середня освіта (Історія) та 032 – Історія та археологія*, затверджено графік навчального процесу. Згідно з графіком освітнього процесу педагогічна практика проводиться у *восьмому семестрі впродовж чотирьох тижнів, відповідно до*

навчального плану. Конкретний час проведення практики визначається наказом по Університету. На проходження педагогічної практики здобувачам спеціальності:

❖ *014 – Середня освіта (Історія)* відводиться 225 год/ 7,5 кредитів ECTS;

❖ *032 – Історія та археологія* відводиться 180 год/ 6 кредитів ECTS.

Педагогічна практика відбувається в очному режимі з відривом від навчання.

У випадку воєнного стану, карантину або інших обставин, практика може проходити **дистанційно.**

Дистанційне проходження практики реалізується через сукупність наступних заходів: засоби надання методичного матеріалу здобувачу; засоби контролю успішності здобувача; засоби консультації здобувача викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і здобувача; можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок.

Найкращими у плані ефективності та за простотою підключення є такі програми як:

Moodle (навчальна платформа, де є змога представляти навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, вебсторінка); тестувати та опитувати школярів із використанням запитань закритого і відкритого типу; виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли);

Google Classroom (безплатний вебсервіс, створений Google для закладів освіти, на якому вчителі можуть створювати та перевіряти завдання, що зберігаються в окремих папках учнів на Google-диску. Дані про виконані школярами завдання постійно оновлюються, вчителі можуть залишати коментарі до перевіреної роботи);

Microsoft Teams (працює за принципом груп, учасники яких можуть спілкуватись і взаємодіяти в усіх додатках. У Microsoft Teams вбудовані сервіси Office 365, включаючи Word, Excel, PowerPoint, OneNote, SharePoint, Power BI та інші. Наприклад, інструмент Microsoft Graph дозволяє аналізувати інформацію й ділитися результатом з

учасниками групи. Користувачі можуть спільно працювати над документами, зідзвонюватися і проводити відеоконференції).

Ці програми допомагають планувати освітній процес, створювати курси та паралельно спілкуватися з кількома здобувачами. Якщо немає можливості швидко впровадити систему управління навчанням, завжди придуть на допомогу такі комунікаційні платформи, як:

Zoom, це сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Організувати зустріч може будь-який користувач, що створив обліковий запис. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Zoom відмінно підходить для відеоконференцій, роботи, індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті й телефоні. До відеоконференції може підключитися будь-який, користувач за посилання, або ідентифікатором конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а також зробити перманентне посилання, тобто для постійних зустрічей у певний час.

Hangouts це платформа відеочату, інтегрована в Google+. Це дозволяє користувачам: відправляти і отримувати текстові/графічні повідомлення з вкладеними фото, відео; об'єднувати більше ста учасників у одному сеансі спілкування; організовувати відеоконференції, прямі трансляції (корисно для проведення вебінарів); здійснювати дзвінки не тільки абонентам Hangouts, але і на мобільні номери; в процесі проведення чату реально ділитися не тільки текст, але і фото, завантаженими з пам'яті пристрою або ж зроблені в реальному часі на камеру смартфона; додавати повідомлення барвисті стікери, смайли і емоджі; надавати доступ до камери і мікрофону телефону безпосередньо в процесі спілкування в чаті.

Skype. це безкоштовна для завантаження та проста у використанні програма, яка дає змогу спілкуватися користувачам з усього світу. До 50 осіб можуть брати участь у відеоконференції; в ній відсутні обмеження по тривалості

відеозв'язку; є функція демонстрації екрану або його частини; є функція запису онлайн-конференцій; користувачі можуть переходити за посиланням-запрошенням на конференцію необмежену кількість разів: у вчителя немає потреби повторно генерувати нові посилання; можна планувати графік занять можна за допомогою вбудованого календаря; можна вмикати презентацію Powerpoint; можливо залишати анотації та коментарі; у конференціях доступні приватний і груповий чати; функція «підняття руки» допомагає оперативно проводити опитування; користувачі можуть обмінюватися файлами/папками з учасниками конференції. Skype дозволяє пересилати будь-які файли (mp3, зображення, текст тощо) просто перетягуючи їх у вікно чату;

Дані платформи спростять передачу завдань та допоможуть підтримати зв'язок зі здобувачами, а їм – допоможе підтримати зв'язок як з керівником практики від кафедри, так і з керівником практики від факультету.

Загальні рекомендації для проведення практики в дистанційному або змішаному форматі:

1. Кожен здобувач повинен створити віртуальну сторінку-портфолію **Google site** або в іншій електронній базі свого електронного щоденника.

2. Здобувач повинен надати доступ до свого сайту (портфолію) координатору практики від факультету, завідувачу кафедри та всім методистам практики.

3. Здобувач повинен підключатись до всіх уроків вчителя, за яким він закріплений у визначений день практики.

4. Здобувач повинен вести електронний щоденник спостереження

За підсумками дистанційного проходження ознайомчої (педагогічної) практики, здобувачі повинні виконати всі завдання, оформити та дистанційно здати звіт з проходження практики.

!!!У випадку повної неможливості підключитися до загального освітнього закладу і вести спостереження за уроками в реальному часі здобувачі мають такі можливості:

1.Здобувачі повинні раз в тиждень на відповідних платформах переглядати як мінімум 3 уроки та записувати їх в щоденник-спостереження.

2.В щоденнику необхідно записувати які методи були використані вчителем, а також власний аналіз уроку і висновки

3. Щоденник необхідно вести онлайн з наданим доступом керівнику практики.

Рекомендовані такі платформи для перегляду уроків:

▪ **«Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО).** <https://lms.e-school.net.ua/> ВШО – це онлайн-ресурс для змішаного та дистанційного навчання учнів з освітніми матеріалами для учнів і педагогічних працівників, що пройшли експертизу та відповідають державним освітнім стандартам. Організацією проведення експертизи опікується Експертна рада з питань наповнення вебплатформи дистанційного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» освітніми матеріалами.

Наразі на платформі розміщено освітні матеріали для учнів 5-11 класів, кожен урок складається з відеолекції тривалістю від 5 до 15 хвилин, конспекту уроку, тестових завдань, додаткових матеріалів. У межах курсу передбачено тематичне оцінювання і підсумкове оцінювання курсу. Всі матеріали відповідають державним програмам.

▪ **Віртуальна школа.** Онлайн ресурс на сайті Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області. http://ippobuk.cv.ua/?page_id=866

На сайті розміщені відео-уроки, які проводять вчителі практик та викладачі університету. Уроки стосуються різних тем та класів. Під час уроків використано різні методики викладання, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу під час дистанційного навчання.

▪ **Методичні матеріали з інфомедійної грамотності від проєкту IREX.** Завдяки програмі було впроваджено медіа- та інформаційну грамотність у чинні навчальні програми з п'яти шкільних предметів для учнів/-ениць 8-10 класів, а саме – з української мови та літератури, мистецтва,

історії України та всесвітньої історії. Зокрема, було розроблено понад 300 уроків та понад 400 вправ.

<https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/spivpracya-z-mizhnarodnimi-organizacijami/rada-mizhnarodnih-naukovih-doslidzen-ta-obminiv-irex/programa-vivchaj-ta-rozriznyaj-infomedijna-gramotnist>

▪ Програма підтримки освітніх реформ в Україні створила онлайн платформу Тулбокс для вчителів.
<https://www.schools-for-democracy.org/onlain-resursy/toolbox>

Тулбокс – це збірка вправ та матеріалів для формування та оцінки громадянських компетентностей на різних предметах у школі та в рамках позаурочної і позашкільної програми. Всі вправи, викладені у Тулбоксі, розроблені або модифіковані вчителями-практиками, контактна інформація яких міститься у кожному доданому матеріалі.

Тривалість робочого часу здобувачів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає: для здобувачів віком від 16-ти років – 30 годин (1 кредит) на тиждень.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ:

1. Підготовчий. Організаційна діяльність.

- участь в настановному семінарі, який проводить координатор практики від факультету;
- ознайомлення з нормативною базою;
- знайомство з закладом освіти досвідом та режимом його роботи, традиціями, особливостями організації педагогічного процесу, педагогічною проблемою над якою працює школа, адміністрацією закладу, вчителями, класом;
- ознайомлення з документацією закладу, необхідною для проходження практики;
- аналіз навчально-методичного забезпечення дисципліни;
- ознайомлення з технічними можливостями кабінету історії;
- ознайомлення з розкладом занять в закладі освіти, розкладом дзвінків.

- ознайомлення з календарним планом учителя, планом виховної роботи класного керівника,
- узгоджує графік індивідуальної роботи, проводить консультації з вчителями щодо виконання завдань практики;
- консультації з вчителями щодо виконання завдань практики.

2.Основний етап.

Навчальна діяльність:

- складання індивідуального плану роботи та узгодження графіку індивідуальної роботи з керівником від бази практики,
- відвідування уроків історії та споріднених дисциплін та складання їх педагогічного аналізу;;
- співпраця з вчителями та класним керівником;
- ведення щоденника та заповнення карток спостереження;
- вивчення досвіду роботи вчителя історії та класного керівника;
- відвідування позакласних заходів;
- оволодіння алгоритмом підготовки до навчального заняття з урахуванням усіх етапів процесу;
- проведення 5 пробних уроків;
- участь в обговоренні уроків колег-практикантів;
- проведення 5 залікових уроків;
- разом із керівниками практики і вчителями освітнього закладу у формі діалогу виявляють сильні і слабкі сторони проведених занять, визначають шляхи удосконалення організації навчально-виховного процесу;
- систематично спостерігає за педагогічним процесом у динаміці, навчально-виховною діяльністю вчителя-предметника, класного керівника, однокурсників, веде записи у щоденнику, аналізує власну діяльність;
- допомагає вчителю в підготовці уроків: встановлення обладнання, перевірка контурних карт, тестів тощо.

Виховна діяльність:

- знайомство із колективом класу, в якому працює як помічник класного керівника,

- налагодження і підтримка позитивних взаємини з учнями, спілкування з ними між заняттями та у позанавчальний час,
- оволодіння алгоритмом підготовки до позакласного заходу, години класного керівника;
- проведення виховного заходу;
- складання психолого-педагогічної характеристики учня, класу.

3. Завершальний

- оформлення документації;
- підготовка та здача звіту;
- підведення підсумків практики.

Під час практики здобувачі не тільки працюють як учителі історії, але й як класні керівники, тобто стають активними учасниками виховної позакласної та позашкільної роботи з учнями. Вони проводять класні години, у тому числі й тематичні, екскурсії та ін.

Перед початком практики проводиться настановча конференція, на якій керівник розкриває перед здобувачами мету практики, знайомить їх з базами практики, основними завданнями, порядком проходження практики та оформлення звітної документації.

Крім обов'язкових етапів студент-практикант може виконувати **індивідуальне завдання**, тобто певне педагогічне дослідження для виконання якого варто використовувати такі методи:

1. *Метод педагогічного спостереження* – спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах. Розрізняють спостереження пряме й опосередковане, відкрите й закрите, а також самоспостереження. Організуючи спостереження, важливо мати його план, визначити термін, фіксувати результати. Спостереження повинно бути систематичним. Якщо педагог тільки реєструє поодинокі факти, що впадають у вічі, то поза його увагою залишаються вихованці, які прагнуть приховати свою внутрішню позицію.

За зовнішньою поведінкою треба вміти побачити справжні причини, а за словом – справжні мотиви.

2. *Метод бесіди* – джерело і спосіб пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає в природних умовах. Щоб вона була результативною, необхідно мати її план, основні й додаткові запитання; створити сприятливу атмосферу для відвертого обміну думками; врахувати індивідуальні особливості співбесідника; виявити педагогічний такт; уміти запроваджувати бесіду. Отримані результати бесіди доцільно порівняти з інформацією про особистість, отриманою за допомогою інших методів.

3. *Метод анкетування* – дає змогу підвищити об'єктивність інформації про педагогічні факти, явища, процеси, їх типовість, оскільки передбачає отримання інформації від якнайбільшої кількості опитаних.

4. *Метод педагогічного експерименту* – науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно враховуваних умовах. Забезпечує найдостовірніші результати у педагогічних дослідженнях. Залежно від мети дослідження розрізняють такі види педагогічного експерименту: констатуючий – вивчаються наявні педагогічні явища; перевіркового, уточнювального – перевіряється гіпотеза, створена у процесі усвідомлення проблеми; творчий, перетворюючий, формуючий – конструюються нові педагогічні явища.

5. *Метод вивчення шкільної документації та учнівських робіт*. Особові справи учнів, класні журнали, контрольні роботи, зошити з окремих дисциплін, предмети, виготовлені в навчальних майстернях, дають дослідникові об'єктивні дані, що характеризують індивідуальні особливості учнів, їх ставлення до навчання, рівень засвоєння знань, сформованості вмінь та навичок.

6. *Метод рейтингу* – оцінка окремих сторін діяльності компетентними суддями (експертами). До експертів висуваються такі вимоги: компетентність – знання сутності проблеми; креативність – здатність творчо вирішувати завдання; позитивне ставлення до експертизи; відсутність

схильності до конформізму – наявність власної думки і здатність обстоювати її; наукова об'єктивність; аналітичність і конструктивність мислення; самокритичність.

7. *Метод узагальнення незалежних характеристик* – узагальнення відомостей про учнів, отриманих за допомогою інших методів, зіставлення цих відомостей, їх осмислення.

8. *Метод психолого-педагогічного тестування* – випробування учня на певний рівень знань, умінь або загальну інтелектуальну розвиненість за допомогою карток, малюнків, задач-шарад, ребусів, кросвордів, запитань.

9. *Метод соціометрії* – вивчення структури і стилю взаємин у колективі (запозичений із соціології).

10. *Метод аналізу результатів діяльності учня* – аналіз результатів різних видів діяльності учня (передусім успішності, виконання громадських доручень, участі в конкурсах та ін.), який допомагає скласти уявлення про нього за реальними справами.

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань:

1. Зміст шкільної історичної освіти як відображення основ історичної науки.

2. Закономірності процесу пізнання у навчальному процесі з історії.

3. Педагогічні вимоги до сучасного уроку історії.

4. Шкільний кабінет історії.

5. Технічні засоби навчання кабінету історії.

6. Державні нормативні документи з організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

7. Шляхи удосконалення змісту історичної освіти.

8. Реалізація міжпредметних та міжкурсівих зв'язків у викладанні шкільного курсу історії.

9. Структура шкільного курсу історії.

10. Передовий досвід вчителя історії.

11. Місце екскурсій у навчально-виховному процесі з історії.

12. Краєзнавчий аспект викладання історії в школі.

13. Виховання учнів у позакласній роботі з історії.
14. Організація домашньої роботи з історії.
15. Документація вчителя історії.
16. Формування інформаційної компетентності учнів на уроках історії.
17. Екологічне виховання школярів на уроках історії.
18. Естетичне виховання школярів на уроках історії.
19. Патріотичне виховання школярів на уроках історії.
20. Моральне виховання школярів на уроках історії.
21. Скласти тестові завдання різних рівнів складності для тематичного оцінювання учнів.
22. Підготувати роздатковий матеріал, комп'ютерні програми, презентації тощо.
23. Розробити методичку формування 2-3 історичних понять з курсу історії чи суспільствознавчих предметів.
24. Підготувати завдання, які сприяють формуванню пізнавальної активності, самостійності учнів, ґрунтовності їхніх знань. Використати їх на практиці й проаналізувати результат вашої та учнівської роботи.
25. Підготувати дидактичний матеріал, для індивідуальної, групової, фронтальної роботи учнів.

БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Здобувачі спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» та спеціальності 032 «Історія та археологія» можуть проходити практику в два способи:

I. В загальноосвітніх закладах м. Чернівці визначених договором про співпрацю між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та управлінням освіти Чернівецької міської ради.

II. Здобувачі можуть самостійно, за погодженням з керівництвом університету, підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.

I.

На основі договору про співпрацю між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та управлінням освіти Чернівецької міської ради від 9 січня 2020 р. визначено бази практики для здобувачів

спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» та спеціальності 032 «Історія та археологія» .

Згідно з договором базами практики є:

- Чернівецький лицей №1 математичного та економічного профілів;
- Чернівецький багатопрофільний Лицей №4;
- Чернівецький лицей № 7 (до перейменування – Чернівецька гімназія № 7 ЧМР);
- Чернівецький лицей №8 імені Тараса Григоровича Шевченка (до перейменування – Чернівецька гімназія № 1 ЧМР);
- Чернівецький лицей №9 Чернівецької міської ради (до перейменування – Чернівецька гімназія № 4 ЧМР);
- Чернівецький лицей №12 «Ювілейний» (до перейменування – Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 5 ЧМР);
- Чернівецький лицей №14 Чернівецької міської ради (до перейменування – Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 14 ЧМР);
- Чернівецький лицей №17 «Успіх» Чернівецької міської ради (до перейменування – Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 11 ЧМР);
- Гімназія № 8 (до перейменування – Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 8 ЧМР);
- Чернівецька гімназія №13 (до перейменування – Чернівецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 31 ЧМР).

II.

Здобувачі можуть самостійно, за погодженням з керівництвом університету, підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.

Установи, які використовуються як бази практики, повинні відповідати наступним вимогам:

- можливість кваліфікованого керівництва практикою здобувачів;
- надання здобувачам на час практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає

програмі практики (за наявності відповідних вакансій); при зарахуванні здобувачів на штатні посади на час проходження практики на них розповсюджуються законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. На здобувачів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. Тривалість робочого часу здобувачів, під час проходження практики, регламентується Кодексом законів про працю України не повинна перевищувати більше 40 годин на тиждень.

- надання здобувачам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

- можливість наступного працевлаштування випускників університету (на загальних підставах при наявності вакансій);

Завідувач кафедри або відповідальна особа (координатор практики від факультету) який відповідає за організацію та проведення практик у структурному підрозділі (в разі її призначення) подає у 5-и денний термін завідувачу практики університету Паспорт баз практик. На основі Паспортів баз практик завідувач практики університету формує загальноуніверситетську інформаційну базу Паспортів баз практик із визначенням спеціальностей, які вони забезпечують.

Договір, згідно зі встановленою формою, готується у двох примірниках: один – Університету, другий – базі практики. Примірник договору Університету реєструється у відповідному журналі та зберігається на кафедрі.

На основі договору здобувачі отримують направлення на проходження практики, яке готує керівник практики від кафедри. Направлення на практику оформляється в одному примірнику згідно зі встановленою формою.

У разі необхідності, на вимогу бази практики, здобувачам надаються листи-клопотання про прийняття на практику здобувачів. Листи оформлюються завідувачем

практики університету, підписуються першим проректором реєструються у канцелярії університету.

На здобувачів вищої освіти, які проходять практику, поширюються законодавство України про працю та Правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ТА СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Загальна організація практики та контроль за її проведенням в університеті здійснюється першим проректором.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на завідувача практики університету, декана факультету, керівника практики у структурному підрозділі, завідувача кафедри, керівника практики від кафедри за якою закріплено проведення певного виду практики.

Декан факультету

- підбирає разом із завідувачами кафедр, за якими закріплено проведення певного виду практики, та завідувачем практики університету бази практики для проходження навчальних і виробничих практик здобувачів факультету (інституту, коледжу);

- бере участь у роботі настановних і підсумкових конференцій з практики;

- здійснює загальний контроль за організацією та проходженням практики здобувачів вищої освіти факультету (інституту, коледжу).

Координатор практики від факультету:

- підбирає разом із завідувачами кафедр, за якими закріплено проведення педагогічної практики, та завідувачем практики університету бази практики для проходження навчальних і виробничих практик здобувачів факультету;

- контролює готовність та відповідність програмі баз практики перед початком практики. Для цього за 2 місяці до

початку практики бази практики надається програма практики і договір про проведення практики;

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед відбуттям здобувачів на практику: підготовку проекту наказу, інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання здобувачам-практикантам необхідних документів (направлення, програми, щоденник, методичні рекомендації та інші, перелік яких встановлює навчальний відділ університету);

- розподіляє здобувачів на бази практики;

- повідомляє здобувачам про систему звітності з практики, а саме: подання письмового звіту, підготовка доповіді, повідомлення, виступу тощо;

- у тісному контакті з керівниками по кафедрі забезпечує якість її проходження згідно з програмою;

- контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку на місці проходження практики, організовує облік відвідування бази практики здобувачами й методистами;

- вибірково відвідує уроки, заняття, виховні заходи, які проводить студент-практикант, аналізує, оцінює їх, надає методичну допомогу;

- бере участь в організації і проведенні підсумкових конференцій з практики, оцінюванні її результатів; обговорює результати практики на засіданнях кафедр, раді факультету; контролює своєчасність виставлення груповим керівником загальної оцінки з практики у відомість практик і подання її в деканат факультету;

- протягом тижня після захисту практики подає до навчального відділу письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її поліпшення.

***Завідувач кафедри, за якою закріплено
проведення практики:***

- забезпечує розробку робочих програм практики, контролює їх виконання;

- при складанні навантаження кафедри планує керівництво практикою викладачам із досвідом роботи, який відповідає профілю роботи баз практики;
- може призначати відповідальну особу за організацію та проведення практик на кафедрі;
- для безпосереднього керівництва практикою здобувачів вищої освіти завідувачем кафедри визначається керівник практики від кафедри відповідно до його навчального навантаження.

В обов'язки керівника практики від кафедри входить:

- до початку практики видати кожному практиканту індивідуальне завдання;
- представити здобувачів-практикантів керівнику бази практики, який закріплює практикантів за керівниками від бази практики.
- за 10 днів до початку практики, відповідно до розподілу здобувачів, на кожен базу практики сформувані Паспорт бази практики.
- своєчасно отримати від керівника бази практики витяги з наказу про прийняття здобувачів вищої освіти на практику і призначення керівників від бази практики;
- проводить організаційне засідання з академічною групою здобувачів щодо питань організації і проведення практики;
- під час проведення практики постійно контролювати забезпечення належних умов праці і побуту студентів-практикантів та дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства;
- контролювати виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, ведення щоденника практики здобувачами бази практики;
- надає студентам-практикантам методичну допомогу у вирішенні завдань, визначених програмою практики;
- під час педагогічної практики з класним керівником, учителем-предметником, вихователем визначає теми

залікових уроків, занять, виховних заходів, які будуть проводитися студентами-практикантами;

- раз на тиждень перевіряє щоденник спостережень, записує зауваження та поради щодо подальшої роботи здобувача, контролює ведення студентами-практикантами документації, затверджує індивідуальний план роботи;

- надає здобувачам дві консультації (за потреби і більше) щодо виконання програми практики;

- відвідує залікові виховні заходи, уроки, заняття, аналізує, оцінює їх;

- перевіряє й аналізує документацію, подану здобувачем після закінчення практики; за результатами практики складає звіт і подає його факультетському керівникові;

- бере участь у факультетських, загальноуніверситетських настановних і підсумкових конференціях з практики, нарадах на базі практики;

- своєчасно подає координатору практики та завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її поліпшення.

Обов'язки викладач з педагогіки чи психології:

- здійснює загальнопедагогічне методичне керівництво педагогічною практикою здобувачів, консультує їх з актуальних питань навчання, виховання, професійної орієнтації учнів, роботи з батьками тощо;

- планує разом із класним керівником (вихователем) виховну роботу студентів-практикантів з учнями, консультує їх і забезпечує виконання завдань;

- відвідує уроки (вибірково, за потреби), позакласні заходи студентів-практикантів, надає методичну допомогу в їх підготовці й проведенні, разом з викладачем фахових методик, аналізує й оцінює проведені здобувачами уроки та інші види навчальних занять і позакласні заходи;

- надає допомогу здобувачам в організації індивідуальної роботи з учнями, у виконанні навчально-дослідної роботи;

- керує роботою здобувачів з вивчення особистості й колективу учнів, а також виконання інших завдань, передбачених програмою практики;
- бере участь у настановчій та підсумкових конференціях з педагогічної практики, а також у нарадах з питань практики;
- бере участь у проведенні захисту з практики й оцінюванні її результатів;
- аналізує документацію, подану студентами-практикантами, складає звіт і подає завідувачу кафедри та факультетському керівнику практики звіт про підсумки практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого поліпшення її організації та проведення.

Обов'язки керівників практики від бази практики:

- забезпечити необхідні умови для виконання здобувачем програми практики та, за необхідності, внесення коректив щодо підвищення ефективності проведення практики;
- провести інструктивну (у перший день практики) нараду зі здобувачем-практикантом. У разі потреби навчити здобувача-практиканта безпечних методів праці;
- забезпечити облік виходів на роботу здобувача-практиканта. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад освіти;
- своєчасно попереджувати нещасні випадки, порушення, які можуть трапитися зі здобувачем під час проходження практики, а у їх випадку, розслідувати комісією бази практики разом із завідувачем кафедри та відповідальним на кафедрі за практику;
- після закінчення практики надати студенту-практиканту характеристику за підписом керівника бази практики в якій, зокрема, відзначає його ділові якості, ставлення до виконання доручень, уміння використовувати набуті знання і самостійно вирішувати питання, а також об'єктивність і рівень підготовленого ним звіту про педагогічну практику.

!!! Розподіл практикантів на бази практики готується за 10 днів до початку практики.

Бази практик в особі їх керівників разом з керівниками практик від кафедр несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики здобувачів вищої освіти.

***Права та обов'язки здобувачів вищої освіти
університету при проходженні практики:***

- до початку практики одержати від керівника практики від кафедри консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;

- у повному обсязі виконати програму практики та індивідуальні завдання керівників практики від кафедри та бази практики;

- вивчити і дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики, правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та відповідно до законодавства;

- своєчасно подати керівнику практики від кафедри звітну документацію, що вимагається програмою практики, й захистити звіти про проходження практики.

- проводити свою діяльність згідно з вимогами Статуту школи, правилами внутрішнього розпорядку, виконувати розпорядження адміністрації школи, вчителів та керівників педпрактики;

- приходити до школи не пізніше як за 15 хвилин до початку навчальних занять або позакласних заходів, і знаходитися у школі мінімум 6 годин; запізнення у школу прирівнюється до запізнення на обов'язкові заняття в університеті;

- у разі хвороби пред'явити відповідний медичний документ;

- виконувати поточні вказівки керівників практики та вимоги, які передбачені програмою практики;

- систематично вести документацію з педпрактики, завжди мати її при собі та при першій вимозі пред'явити її керівникам практики;

- дотримуватися культури мовлення й зовнішнього вигляду;

- здобувач протягом трьох-п'яти днів після закінчення практики завершує підготовку необхідних методичних матеріалів (звіт про практику, педагогічний щоденник, відгук керівника від бази практики, конспекти уроків та ін.).

Студент-практикант має право вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу, організації педагогічної практики, брати участь у конференціях та нарадах; одержувати консультації вчителя та методиста з усіх питань проведення педагогічної практики; користуватися бібліотекою школи, навчальними кабінетами, навчальними посібниками; отримати у декана дозвіл на проходження педпрактики за місцем проживання або роботи.

Обов'язки представників від групи здобувачів:

- скласти графік практики групи здобувачів, узгодити його з керівником;

- вести облік перебування здобувачів на практиці й виконання ними індивідуальних планів роботи;

- повідомляти здобувачам інформацію керівника про консультації, зустрічі, зміни в розкладі;

- виконувати доручення керівника практики, які стосуються організації і проведення педагогічної практики;

- висвітлювати перебіг практики.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Після закінчення практики студент-практикант подає на кафедру наступні документи:

- ***Щоденник;***
- ***Звіт;***

- **Характеристика на студента-практиканта від закладу освіти в якому проходила практика;**
- **Один конспект розгорнутого аналізу уроку вчителя історії;**
- **П'ять конспектів пробних уроків;**
- **П'ять конспектів залікових уроків;**
- **П'ять протоколів обговорення залікових уроків;**
- **Характеристика на клас, за яким був закріплений;**
- **Характеристика на учня;**
- **Сценарій виховного заходу;**
- **Таблиця спостереження за проведенням навчальних занять**

Підсумковий контроль здійснюється комісією, яку призначає завідувач кафедри. До складу комісії входять: координатор практики від факультету, керівники практики від кафедри, керівники практики від баз практики (за можливістю), викладачі кафедри, які викладали здобувачам дисципліни професійної підготовки.

Комісія може заслуховувати звіт про проходження практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження, або на кафедрі протягом перших п'яти днів після її завершення.

Результати підсумкового контролю заносяться у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача вищої освіти.

Результати практики обговорюються на кафедрах, на навчально-методичних конференціях факультетів, а загальні результати на вченій Раді університету в терміни, які визначаються планом роботи Ради закладу. Здобувачам, які не виконали програму практики, отримали негативний відгук про роботу, чи незадовільну оцінку при складанні заліку з практики, може бути надана можливість проходження практики повторно за умов, зазначених вищим навчальним закладом. Якщо здобувач повторно отримав негативну оцінку з практики в комісії, вирішується питання про відрахування здобувача з вищого навчального закладу.

Оцінка здобувача за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

За результатами захисту виставляють: **здобувачам денної та заочної форми навчання екзамен**, результати заносять до залікової відомості і залікової книжки здобувача за підписом керівника практики від кафедри.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика здобувачів оцінюється за всіма видами діяльності відповідно до розробленої системи балів.

1. Розподіл балів

Назва навч. елементу	Зміст навчального елементу	Види навчально-практичної діяльності	Бали за НЕ
Організаційно-ознайомчий	- участь в настановчому семінарі (ознайомлення з наказом, програмою практики); - знайомство з керівником практики від кафедри	складання індивідуального плану роботи під час практики	1
			1
			2 б
Педагогічна діяльність	Ознайомлення з діяльністю навчального закладу;	- ознайомлення з індивідуальним планом роботи вчителя	1
	Ознайомлення з досвідом роботи вчителя	- ознайомлення з функціональними обов'язками вчителя;	1
		- складання календарно-тематичного плану з предмету;	1

		- спостереження та аналіз уроків історії та споріднених дисциплін	2
			5 б
	Розробка планів конспектів 5 пробних уроків	- уміння чітко визначити дидактичну мету уроку; - застосування методів, прийомів та інноваційних технологій, відповідних меті уроку; - виготовлення наочності	1 б. 2 б. 2 б.
			5 б. (5*5=25)
	Розробка планів конспектів та проведення 5 залікових уроків	-реалізація мети уроку, розкриття теми уроку;	2
		-знання фактичного матеріалу з теми уроку, вільне володіння матеріалом;	2
		-мовленнєва грамотність та логічна послідовність етапів уроку, завершеність кожного етапу;	2
		-раціональне використання часу на уроці	1

		-контроль за знаннями та оцінювання відповідей учнів, мотивація діяльності;	1
		-доцільність використання наочності, ТЗН, інтерактивних засобів навчання;	1
		-уміння створювати проблемно-пошукові ситуації	1
			10 б. (10*5=50 б.)
Виховна робота	Розробка виховного заходу	- актуальність теми;	0,5
		-логічна послідовність;	2
		- творчий підхід з урахуванням вікових особливостей учнів;	2
		- раціональне використання часу	0,5
	Складання характеристик	-характеристика на учня	1
	-характеристика на клас	2	
			8 б.
Підсумки практики	Підготовка та подача на кафедру керівникові звітної документації	вчасне оформлення на подання всієї документації.	4

	Захист практики	усний звіт про виконану роботу -враження та пропозиції	6
Разом – 100 балів			10 б.

2. Критерії оцінювання уроку

Оцінку **«Відмінно»** ставлять за бездоганний урок, коли повністю досягнуто навчальної та виховної мети, коли студент-практикант:

а) виявив уміння самостійно й творчо готуватися до уроку;

б) провів урок на високому науковому рівні, поряд з освітніми завданнями добре розв'язував виховні завдання, успішно керувався дидактичними принципами;

в) виготовив якісні наочні матеріали і вдало використав їх на уроці, на високому педагогічному рівні;

г) проводячи урок, творчо застосовував різні педагогічні методи й прийоми, правильно оцінював знання учнів і забезпечив активність учнів під час перевірки їхніх знань, пояснення нового матеріалу, закріплення чи повторення; залучаючи учнів до активної розумової та трудової діяльності, розвивав мислення учнів, навик самостійності;

ґ) уміло поєднував роботу з усім класом з індивідуальним підходом до окремих учнів;

д) правильно використав час і домогся того, що учні засвоїли основний матеріал на уроці;

е) уміло керував увагою учнів, зумів досягти зразкової дисципліни учнів;

є) вів урок бездоганною мовою.

Оцінку **«Добре»** ставлять за урок тоді, якщо студент-практикант:

а) виявив уміння добре готуватися до уроку, користуючись незначною допомогою вчителя чи методиста;

б) провів урок, який за своїм змістом науково витриманий;

в) використовував ефективні методи й методичні прийоми, але не досить творчо, на уроці мали місце методичні недоліки, які все ж суттєво не порушували нормальної роботи;

г) забезпечив на уроці добру дисципліну, залучав учнів до активної діяльності, але їхня активність була нерівномірною або на окремих етапах уроку незначною;

ґ) мети уроку досягнув.

Оцінку **«Задовільно»** ставлять, коли:

а) урок за своїм змістом ідейно та науково витриманий, однак студент-практикант допускав у поясненні неточності або не помічав помилок у відповідях учнів;

б) на уроці здобувач не зумів організувати активної розумової й трудової діяльності учнів, погано знає учнів;

в) наочність на уроці використовувалась в основному правильно, але мали місце окремі недоліки (як недостатність осмислення того, що учні бачать, слабе керівництво процесом сприймання, бліді, нечіткі словесні пояснення);

г) під час проведення уроку студент-практикант допускав методичні помилки, і це позначилось негативно на знаннях учнів;

ґ) на уроці мали місце порушення учнями дисципліни, а студент-практикант в ряді випадків або не реагував на це, або не зміг нічого зробити; все ж загалом досягнуто поставленої освітньої і виховної мети.

Оцінку **«Незадовільно»** ставлять, якщо:

а) здобувач-практикант не досягнув на уроці поставленої мети;

б) урок проведено на низькому національно-патріотичному чи науковому рівні, студент-практикант допускав грубі помилки, виявив незнання фактичного матеріалу;

в) проводячи урок, студент-практикант допустив грубі методичні помилки, внаслідок яких учні не засвоїли навчального матеріалу;

г) мова студента-практиканта нечітка, має багато недоліків за формою та змістом;

д) дисципліна на уроці була погана, а студент-практикант виявив безпорадність і не зумів налагодити її.

3. Критерії оцінювання виховної роботи

5-4 балів ставлять здобувачу, якщо:

- тема заходу є актуальною й вмотивованою;
- виховний захід проведений на високому рівні заходу з урахуванням вікових особливостей;
- виховний захід формує в учнів високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять;
- виховний захід сприяє громадянсько-патріотичному вихованню серед молоді.

3-2 бали ставлять здобувачу, якщо:

- тема заходу в цілому є актуальною й вмотивованою;
- функції виховного заходу реалізовані не повністю;
- недостатньо актуалізована тема заходу з урахуванням вікових особливостей, запитів, інтересів учнів;
- недостатня відповідність методів, прийомів, засобів, форми організації, що використовувались при проведенні заходу, його цілям і завданням та віковим особливостям учнів.

1-0,5 балів ставлять здобувачу, якщо:

- тема заходу є не досить актуальною й вмотивованою,
- функції виховного заходу не повністю реалізовані;
- недостатньо актуалізована тема заходу;
- зміст заходу не відповідає віковим особливостям учнів;
- методи, прийоми, засоби, обрана форма організації не є адекватними його цілям і завданням, віковим особливостям учнів;
- не досягнуто достатньої активності й самостійності здобувача у процесі підготовки та проведення виховного заходу.

0 балів ставлять здобувачу, якщо

- виховний захід не проведено.

4. Критерії оцінювання звітної документації.

9-10 балів ставлять здобувачу, якщо:

- аналіз уроків вчителя історії та спостереження уроків однокурсників здійснено в повному обсязі з поданням опрацьованої документації;
- якість планів-конспектів залікових уроків висока. Додаткові матеріали до залікових та робочих уроків систематизовані, скомпоновані з використанням творчого підходу до їх розробки;
- характеристика на клас і учня написані згідно встановлених вимог;
- сценарій проведеного позакласного виховного заходу написаний з використанням власних творчих ідей;
- вміє робити самоаналіз практичної діяльності;
- щоденник студента-практиканта оформлений у відповідності з вимогами;
- захист у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків особистої практики;
- звітна документацію подана керівнику у повному обсязі і вчасно

7-8 балів ставлять здобувачу, якщо:

- аналіз уроків вчителя історії та спостереження уроків однокурсників здійснено в достатньому обсязі з поданням опрацьованої документації;
- якість планів-конспектів залікових уроків висока. Додаткові матеріали до залікових та робочих уроків систематизовані, скомпоновані по темам;
- сценарій проведеного виховного позакласного заходу добре оформлений;
- добре оформлений щоденник студента-практиканта та захист у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків особистої практики;

- характеристика на клас і учня написані згідно встановлених вимог;
- звітна документацію у достатньому обсязі і вчасно.

5-6 балів ставлять здобувачу, якщо:

- аналіз уроків вчителя історії та спостереження уроків однокурсників здійснено на 50% з поданням опрацьованої документації;
- якість планів-конспектів залікових уроків середня. Додаткові матеріали до залікового та робочих уроків не систематизовані;
- добре оформлений сценарій проведеного позакласного виховного заходу;
- щоденник студента-практиканта оформлений в повному обсязі; щоденник має естетичний вигляд, але записи зроблено у скороченому вигляді. Зміст записів не повністю розкриває види діяльності на педпрактиці.
- характеристика на клас і учня написані загальними фразами і не розкривають в повному обсязі особливості класу та учня;
- захист підсумків особистої практики відбувся без критичного аналізу.

3-4 балів ставлять здобувачу, якщо:

- аналіз уроків вчителя вівся несистематично й поверхнево;
- якість планів-конспектів залікових уроків середня. Додаткові матеріали до залікових та робочих уроків не систематизовані;
- здано неповний сценарій проведеного позакласного виховного заходу;
- щоденник студента-практиканта немає належного вигляду. Записи короткі, несуттєві, відсутній самоаналіз діяльності, висновки не аргументовані і не обґрунтовані. Обсяг щоденника обмежений, щоденник підготовлено формально.
- характеристика на клас і учня написані загальними фразами і не мають належного оформлення;

- здобувач подав усю необхідну документацію з запізненням.

1-2 балів ставлять здобувачу, якщо:

- здобувач не брав участь в аналізі відвіданих уроків;
- здобувач зрідка виготовляв допоміжні засоби навчання для уроків, спираючись на зразки;
 - плани-конспекти залікових уроків написані в скороченому вигляді;
- здобувач подав звітну документацію не у повному обсязі;
- якість документації незадовільна чи задовільна, але подана із запізненням.

5. Критерії загального оцінювання практики

Оцінка «відмінно» ставиться за умов виконання здобувачем повного обсягу програми практики та індивідуальних завдань керівників; уроки й позакласні заходи було проведено на високому науковому й організаційно-методичному рівнях, раціонально застосовувалися різноманітні методи навчання та прийоми активізації школярів із врахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, підтримувалася дисципліна; якщо здобувач виявив знання психолого-педагогічної теорії й творчу самостійність у доборі навчального і дидактичного матеріалу в процесі побудови й аналізу занять.

Також здобувач проявив:

- глибоке і ґрунтовне знання фактичного матеріалу навчальних дисциплін фундаментального циклів, його основних наукових фактів, понять, світоглядних ідей;
- уміння самостійно добирати відповідно визначеної теми зміст навчально-інформаційного, пізнавального та практичного матеріалу; визначити та формулювати мету навчального заняття, передбачати формування в учнів знань, умінь і навичок;

- уміння структурувати заняття різних типів та добирати відповідно змісту навчального матеріалу дидактичне забезпечення;

- уміння визначити найбільш раціональні для конкретного заняття методи, прийоми навчання, види самостійної роботи, характер пізнавальної діяльності здобувачів, що сприяє досягненню поставленої мети;

- використання в процесі читання залікових уроків найновіших здобутків вітчизняної та зарубіжної історико-педагогічної науки;

- професійну орієнтацію навчально-виховних занять;

- системність, логічність і послідовність у розкритті теми уроку;

- забезпеченість навчально-виховного заняття необхідними засобами;

- уміння об'єктивно оцінювати знання, уміння, навички учнів, працювати за рейтинговою системою оцінювання;

- уміння аналізувати навчально-виховне заняття; уміння організувати здобувачів для підготовки і проведення виховного заходу;

- уміння співпрацювати з викладачами-методистами практики;

- прагнення до постійного творчого пошуку в процесі організації навчально-виховної роботи, удосконалення власної педагогічної діяльності;

- уміння самостійно визначити та сформулювати мету консультації;

- уміння, користуючись консультаціями керівника-методиста, відібрати необхідний навчальний матеріал, визначаючи послідовність його вивчення;

- уміння встановлювати контакт з людьми в процесі проведення навчально-виховних заходів;

- уміння проаналізувати проведене і побачене заняття;

- уміння грамотно використовувати наочність, ТЗН, як наявні, так і самостійно виготовлені;

- активну участь в аналізі відвіданих уроків і позакласних заходів;

- уміння долати труднощі, володіння класом, застосування індивідуального та диференційованого підходу до учнів;
- підготовка чітко, логічно структурованого звіту, що відповідає вимогам оформлення звітної документації та включає самооцінку власної діяльності;
- здано у визначений термін правильно оформлену документацію;
- здобувач проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи в школі, завоював повагу та авторитет серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, методистів, керівників педпрактики.

Оцінка «добре» ставиться за умов, якщо здобувач навчальні та позакласні заходи провів на високому науковому і методичному рівнях, успішно вирішував навчальні та виховні завдання, однак недостатньо ефективно використовував окремі методичні прийоми активізації учнів; якщо здобувач виявив знання психолого-педагогічної теорії у доборі навчального і дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у побудові й проведенні занять.

Також здобувач проявив:

- ґрунтовне знання програмового навчального матеріалу, його основоположних наукових фактів, понять, ідей;
- уміння самостійно визначити мету заняття, передбачаючи формування в учнів конкретних знань, умінь і навичок;
- уміння відбирати необхідний для навчального процесу матеріал та складати план-конспект під керівництвом викладача-методиста;
- уміння під керівництвом викладача визначити та використовувати найбільш раціональні для конкретного заняття методи, прийоми навчання, види самостійної роботи, характер пізнавальної діяльності учнів, що сприяє досягненню поставленої мети;

- уміння стимулювати пізнавальну діяльність учнів у процесі навчання, підтримувати їх емоційно-вольовий настрій;

- прагнення брати участь в організації позашкільного життя учнів;

- використання у виховній роботі національних традицій українського народу;

- налагодження співпраці з учнями під час навчально-виховних занять; сумлінне ставлення до практики;

- уміння за допомогою керівника-методиста визначити та сформулювати мету консультації;

- уміння відібрати необхідний для роботи матеріал, скласти план за допомогою керівника-методиста.

Дозволяється допускати незначні огріхи:

- в умінні формулювати мету заняття;

- під час реалізації накресленого плану роботи;

- під час аналізу роботи вчителя (себе як вчителя).

Оцінка «задовільно» ставиться якщо здобувач у реалізації навчально-виховних завдань помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, недостатньо активізував пізнавальну діяльність школярів, не завжди був спроможний встановити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків.

Також:

- знає навчальний матеріал, але не уявляє його різносторонньої значущості, відчуває труднощі під час організації консультації;

- не вміє самостійно визначити та сформулювати мету конкретного виду навчально-виховної роботи, але після з'ясування основних завдань з допомогою викладача і керівника-методиста реалізує їх задовільно;

- відчуває значні труднощі у плануванні роботи, відборі необхідного матеріалу;

- не вміє стимулювати учнів під час проведення заняття;

- під час аналізу своєї роботи не помічає суттєвих компонентів;
- працює формально, не створює необхідні умови для власної результативної роботи; не виявляє старанності та сумлінності під час проходження практики;
- знає фактичний навчальний матеріал, але не може виокремити основні змістові поняття та допускає хаотизм у його викладі;
- відчуває значні труднощі у плануванні заняття, написанні конспекту, відборі необхідного навчального матеріалу, визначенні для конкретної навчальної ситуації методів і прийомів навчання;
- не може самостійно подолати труднощі під час організації активної роботи учнів, спрямованої на усвідомлення та осмислення ними понять, фактів, явищ та вироблення умінь і навичок;
- відчуває труднощі в налагодженні контакту з учнівським колективом;
- проявляє необ'єктивність в оцінюванні знань учнів;
- не може виділити під час аналізу заняття суттєві компоненти навчального процесу;
- проводить виховні заходи з учнями, але без урахування їх інтересів, без власної ініціативи, за штампом;
- недостатньо проявляє старанність та сумлінність під час проходження практики.

Оцінка «незадовільно» ставиться за умов, коли за період практики виявлено неготовність здобувача до навчально-виховної роботи в школі внаслідок слабких знань з базових предметів і методики їх викладання, або недобросовісного ставлення до своїх обов'язків. Якість складених здобувачем планів-конспектів і проведених ним уроків і позакласних заходів оцінена методистами на «незадовільно» відповідно до встановлених критеріїв. Порушення техніки безпеки, трудової дисципліни також може стати підставою для оцінки «незадовільно».

Також:

- здобувач не вміє реалізувати мету конкретної роботи, яка до цього була чітко визначена та погоджена з керівником-методистом;
- допущенні суттєві помилки під час організації та проведення занять з учнями;
- недбало написані плани-конспекти;
- здобувач формально ставиться до підготовки та проведення практики;
- здобувач не виконує усіх завдань і вимог практики.

6. Підсумкова таблиця розподілу балів

Формою підсумкового контролю є **екзамен (захист)**.

Педагогічна практика здобувачів оцінюється за всіма видами діяльності відповідно до розробленої системи балів

Підсумкова форма контролю оцінюються за 100-бальною системою. Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 5-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	80 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	70 – 79 (добре)	
D	60 – 69 (задовільно)	3 (задовільно)
E	50 – 59 (достатньо)	
FX	35 – 49 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення практики студент-практикант подає на кафедру всі документи, які були визначені на початку практики:

Щоденник повинен відповідати наступним **правилам оформлення:**

1. Щоденник – це основний документ, що стисло відображає всю роботу здобувача у відповідному навчальному закладі і свідчить про поступове формування його педагогічного досвіду, про професійну адаптацію майбутнього фахівця і про ступінь його готовності до самостійної педагогічної діяльності.

2. Поточні записи у щоденник здобувач зобов'язаний робити у кінці кожного робочого дня.

3. Студент-практикант зобов'язаний на протязі усього періоду практики завжди мати щоденник при собі і надавати його керівникам навчального закладу, офіційним керівникам своєї практики, завідувачеві кафедри і деканові за їх вимогою для поточного і підсумкового контролю та внесення відповідних записів і оцінок.

4. В щоденнику обов'язково повинні бути такі структурні елементи:

- розклад уроків для класів, у яких проходить практика;
- розклад дзвінків закладу освіти;
- розклад уроків вчителя за яким здобувач закріплений;
- основні сторінки щоденника рекомендовано вести у вигляді таблиці в якій вказуються такі структурні елементи: дата, клас, тема уроку, методи які вчитель використав під час уроку.

Звіт повинен відповідати наступним **правилам оформлення:**

1. Обсяг звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу входять титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.

2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм.

3. Титульна сторінка оформляється за встановленою формою.

4. Список використаної літератури та інших документальних джерел, використаних під час роботи, розміщуються після висновків і оформляється відповідно до чинних стандартів.

5. В тексті звіту здобувач повинен обов'язково вказати такі моменти:

- база практики;
- терміни проходження практики;
- керівник практик від факультету;
- класи за якими був закріплений;
- вчитель-керівник від бази практики;
- кількість відвіданих уроків (клас, предмет);
- теми відвіданих уроків;
- кількість проведених пробних уроків (клас, предмет);
- теми проведених пробних уроків;
- кількість проведених залікових уроків (клас, предмет);
- теми проведених залікових уроків;
- тема виховного заходу;
- висновки та пропозиції;

6. У висновках обов'язково подати узагальнений аналіз спостережених методів і форм роботи на уроках, висновки про ефективність застосованих різних форм і методів взаємодії учнів і вчителя. Вказати, яке значення мала дана практика для педагогічної підготовки майбутнього вчителя, які позитивні і негативні сторони можна виокремити в роботі вчителя. Самоаналіз проведених уроків.

Характеристика на здобувача – характеристику готує заклад освіти з висвітленням основних навичок та компетенцій, якими володіє здобувач, його поведінка під час практики, вміння комунікувати з адміністрацією закладу, вчителями, учнями. Вміння застосувати правильні методичні прийоми під час проведення уроків, вміння контролювати поведінку учнів на уроці, вміння ефективно застосовувати час під час уроку. Виставляється оцінка за

проходження практики. Характеристику підписує директор закладу і ставить печатку.

Основна структура характеристики:

1. Назва документа й прізвище, ім'я, по батькові того, кому видається характеристика. Рік народження, освіта.

2. Текст, де зазначено період практики, обсяги та якість виконаних завдань, моральні якості студента, які він проявив під час практики, рівень організації праці, дисциплінованість і добросовісність у ставленні до роботи здобувача-практиканта, його ініціативність і творчість.

3. Оцінка за практику.

4. Дата складання.

5. Підпис відповідальної службової особи й гербова печатка організації, яка видала характеристику. Текст характеристики викладається від третьої особи.

Розгорнутий аналізи уроку вчителя історії.

При аналізі уроку рекомендується розкрити та відзначити його позитивні й негативні сторони. Аналізу піддається діяльність викладача й учнів, а також якість знань учнів. Кожен відвіданий урок необхідно ретельно розібрати разом з викладачем. Розбір уроку бажано проводити в день відвідування уроку або наступного дня.

При аналізі уроку важливо враховувати, що урок як систему характеризують п'ять основних складових:

- Мета діяльності.
- Учитель (діяльність на уроці).
- Учні (навчальна діяльність).
- Зміст діяльності.
- Стиль взаємовідносин учителя та учнів.

Виділяють три типи аналізу уроку: **комплексний, стислий, аспектний**. При проходженні педагогічної практики рекомендується здійснювати комплексний аналіз уроку.

Комплексний аналіз уроку розпочинають з аналізу його мети. Складають оцінку правильності її визначення з обов'язковим урахуванням особливостей навчального матеріалу, місця конкретного уроку в системі уроків з певної

теми або розділу, а також рівня підготовленості учнів. Після цього аналізують структуру й організацію уроку відповідно знову-таки до його мети. Оцінюють правильність вибору типу уроку, логічну послідовність і взаємозв'язок його етапів, оптимальність вибору форм навчання, обладнання уроку й раціональність розподілу навчального часу.

Наступний крок – аналіз змісту уроку. З'ясовують ступінь його відповідності вимогам державної програми, а також науковість, доступність викладу, його відповідність віковим особливостям учнів. Звертають увагу на ступінь складності завдань, оптимальність обсягу навчального матеріалу, застосування диференційованого підходу, забезпечення міжпредметних зв'язків. Береться до уваги виховна спрямованість уроку. Щодо аналізу методики проведення уроку, то увагу звертають передовсім на доцільність і обґрунтованість вибору методів, прийомів і засобів навчання, їхню відповідність змістові навчального матеріалу, меті уроку, можливостям класу.

Важливими є доцільність вибору та різноманітність методів і прийомів, оптимальність темпу та зміни видів діяльності, емоційність викладу матеріалу, ефективність застосованої наочності, якість дидактичного матеріалу. Особливої уваги надають умінню організувати ефективну колективну, групову, самостійну роботу школярів. Наостанок здійснюють аналіз роботи й поведінки на уроці учнів (активність учнів, зацікавленість матеріалом уроку, ставлення до педагога й один до одного, дисциплінованість, організованість, нормативність мовлення учнів) та запропонованого школярам домашнього завдання. Складають оцінку санітарно-гігієнічних умов, ураховують професіоналізм і педагогічну культуру педагога (знання ним предмета, рівень його педагогічної й методичної майстерності, культуру мовлення, майстерність у застосуванні невербальних засобів спілкування, емоційність, зовнішній вигляд, манери, характер спілкування: демократичний, авторитарний, ліберально-популістський; тактовність у спілкуванні з учнями, уміння

створити сприятливий психологічний мікроклімат; особливо відзначаються елементи учительської творчості.

Аналізувати урок слід за умови наявності вірогідних та об'єктивних фактів, отриманих у процесі його спостереження; аналізувати доцільно кожен відвіданий урок за умови, що всі його деталі та нюанси усвідомлені, а факти спостереження вивчені, проаналізовані, синтезовані; висновки й пропозиції, висловлені в процесі аналізу уроку, повинні відображати суть та зміст теми уроку, бути конкретними й обґрунтованими; аналіз уроку, висновки й пропозиції слід зіставляти з поставленою метою відвідування та поглиблення вивчення об'єкта переважного спостереження;

План-конспект уроку пробного або залікового уроку

Конспекти уроків складаються відповідно до загальноприйнятих у педагогіці вимог. Вони мають бути створені самостійно, розгорнуті, із детальним показом способів діяльності учителя і учнів. Кожен план-конспект має бути узгоджений із керівником практики чи фаховим методистом, мати відповідні підписи на титульному листі.

Сучасним уроком вважають таку форму навчання, яка своїми цілями (освітньою, розвивальною, виховальною), змістом, структурою та методами проведення відповідає найновішим вимогам теорії й практики навчання у школі і є високоефективною.

Основними завданнями сучасного уроку є:

- ✓ відповідність навчального матеріалу з історії вимогам науковості, оптимальності, єдності навчання і виховання, зв'язку з життям;
- ✓ реалізація комплексної мети уроку: навчальної, виховної та розвивальної;
- ✓ урахування вікових особливостей учнів та їх пізнавальних можливостей, інтересів і запитів;
- ✓ реалізація інноваційних технологій сучасного уроку;
- ✓ інтегральність уроку (використання міжпредметних зв'язків);

✓ цілеспрямованість і копітка робота над пізнавальними завданнями і запитаннями, що виникають у результаті створення проблемних ситуацій;

✓ практична спрямованість уроку – розвиток історичного мислення учнів.

Вимоги до сучасного уроку:

✓ гігієнічні (температурний режим, норми освітлення, чергування видів навчальної роботи і т.п.);

✓ загальнопедагогічні (урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, створення емоційно-актуальної атмосфери уроку, педагогічний такт і культура мови, пізнавальна самостійність учнів, чітке визначення освітніх, виховних і розвиваючих завдань уроку);

✓ відповідне теоретичне підґрунтя має визначати науковий рівень змісту уроку;

✓ за умови належного наукового рівня забезпечувати оптимальність змісту уроку;

✓ урок має бути містким, але не перевантаженим, бо порушення цієї умови призводить до механічного запам'ятовування матеріалу, послаблення інтересу, затримки загального розвитку;

✓ слід урізноманітнювати організаційні форми уроків історії, вдосконалювати їхню структуру, раціонально використовувати час;

✓ урізноманітнювати види робіт, методи та прийоми навчання і викладання, організаційні форми уроку, широко поєднувати індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи;

✓ забезпечувати інтенсивну практику учнів, цілеспрямовану і систематичну роботу над розвитком історичного мислення;

✓ постійно активізувати учнів (максимальне включення до різних видів діяльності) і розвивати їхню самостійність та ініціативність;

✓ ураховувати навчально-виховні можливості уроку, передбачати, щоб зміст сприяв вихованню (національному, розумовому, моральному, естетичному) особистості учня;

- ✓ виховувати в учнів стійкий інтерес до історії;
- ✓ постійно збуджувати позитивне емоційне ставлення до навчання, стимулювати інтелект та естетичні потреби школяра;
- ✓ дбати про високу педагогічну культуру вчителя-історика, його постійне духовне збагачення, ідейно-моральне зростання.

Специфічні вимоги до уроків історії, «Правознавства», «Громадянської освіти»:

- ✓ забезпечити науковість змісту уроку, слід користуватися лише достовірними відомостями, в яких відсутня розбіжність у поглядах вчених;
- ✓ у забезпеченні наукового рівня змісту уроку та піднесенні інтересу учнів до предмета варто ознайомлювати їх з найновішими досягненнями історичної науки;
- ✓ мати інтегровані знання і вміти їх формувати в учнів;
- ✓ не слід надмірно захоплюватися фактажем, варто дбати про знання карти, хронології, історичної термінології;
- ✓ від загального до конкретного, оптимальне наповнення змісту уроку історії значною мірою досягається через вивчення історичного матеріалу укрупненими, логічно завершеними частинами із використанням узагальнюючих таблиць, схем тощо;
- ✓ важливо виділяти з широкого кола відомостей найбільш істотне, головне, узагальнювати і систематизувати вивчене на основі певного теоретичного положення, історичного поняття або правила;
- ✓ важливе місце у змісті уроку посідає цілеспрямована і систематична робота над пізнавальними завданнями і запитаннями;
- ✓ попередньо орієнтувати учнів на важливість матеріалу, який вивчається;
- ✓ органічно і раціонально поєднувати на уроці роботу над засвоєнням матеріалу;
- ✓ необхідно, щоб історичний матеріал, практичні завдання сприяли вихованню особистості учня, розкривали

суть історії як суспільного явища, її комунікативні функції, закономірності розвитку;

✓ використовувати внутрі- і міжпредметні зв'язки, формувати синтетичне мислення.

Зважаючи на сучасні реалії при викладанні інтегрованого курсу «Громадянська освіта» варто звертати особливу увагу на формування в учнів медіаграмотності. Оскільки йдеться про вміння учнів та учителів розрізняти спроби ворожої пропаганди медійного проникнення у нашу підсвідомість та недопустимість легковажного поширення учнями у відкритому інформаційному просторі різного роду символіки рашизму чи терпіти їхню присутність у кабінеті історії чи іншому публічному просторі.

У підготовці до конкретного уроку є необхідність дотримуватися певної послідовності, своєрідного алгоритму, що включає такі компоненти:

1. Ознайомлення з навчальною програмою, визначення місця конкретної теми уроку в системі й структурі навчальної дисципліни.

2. Ознайомлення з навчальними підручниками з метою визначення повноти розкриття змісту теми відповідно до вимог програми.

3. Опрацювання методичної літератури щодо оптимізації навчально-виховного процесу в ході опрацювання конкретного навчального матеріалу.

4. Добір і опрацювання додаткового фактичного матеріалу теми уроку.

5. Підбір засобів навчання: таблиць, схем, моделей, предметів, роздаткового матеріалу.

6. Вибір оптимальних методів і прийомів навчання:

а) визначення типу й структури уроку;

б) уявна режисюра структури уроку відповідно до мети, дидактичних завдань, віку учнів;

в) складання плану уроку, в якому потрібно передбачити визначення теми (дидактичної, розвивальної, виховної), виокремлення структурних компонентів відповідно до обраного типу.

Характеристика на клас

Психолого-педагогічна характеристика на клас – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента: розуміння ним особливостей розвитку та функціонування групи як спільноти людей, її психологічних характеристик, структури та здатності до взаємодії, а також впливу групи на виконання учнями їхньої навчальної та позанавчальної діяльності.

Рекомендовано написання психолого-педагогічної характеристики класного колективу **за такою схемою:**

1. Склад класу за віком, національністю і статтю.
2. Актив класу. Наявність у нього авторитету серед учнів. Характеристика активістів (ініціативність, самостійність, наполегливість, вимогливість, організаторські здібності). Наявність у класі неофіційного активу, його характеристика і стосунки з офіційним активом.
3. Стан згуртованості й організованості класу. Вміння розподіляти між собою обов'язки й роботу. Вміння підкорятись розпорядженням уповноважених осіб. Критика і самокритика в колективі. Стан дисципліни в класі. Випадки порушення дисципліни й характерні причини. Взаємовідносини між учнями класу. Що лежить в основі цих взаємин: спільна робота, спільні інтереси, визнання авторитету, взаємодопомога. Наявність малих груп, основа їх виникнення і ступінь зацікавленості загальними справами колективу. Характер і спрямованість товаришування і дружби. Взаємовідносини між хлопчиками та дівчатками. Наявність групової поруки в класі.
4. Моральні переконання та ідеали учнів класу. Інтереси до суспільно-політичних подій і соціальних проблем у нашій країні, закордоном. Рівень розвитку патріотизму і національної гордості.
5. Успішність класу. Загальні показники успішності класу з навчальних предметів. Ставлення учнів до окремих навчальних предметів і вчителів. Взаємодопомога в навчанні. Дисципліна на уроках. Негативні моменти в

навчальній діяльності (списування, шпаргалки, підказування). Відмінники класу, їх ставлення до всіх учнів класу, в тому числі до відстаючих. Невстигаючі учні, причини їх неуспішності.

6. Громадська робота класу. Інтерес класу до загальношкільного життя і участь в ньому. Місце громадсько-корисної праці та характер її виконання класом. Прояви свідомої дисципліни в праці. Громадські обов'язки учнів.

7. Кругозір учнів. Їх загальний розвиток, інтерес до мистецтва, літератури і спорту. Форми його прояву (колекціонування, читацькі конференції, диспути, обговорення переглянутих кінофільмів, вистав тощо).

8. Культура поведінки учнів у школі і поза нею. Ставлення до вчителів, батьків і товаришів.

Характеристика на учня. Психолого-педагогічна характеристика учня – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента, розуміння ним особливостей індивідуального розвитку школяра, особистісних характеристик, особливостей пізнавальної, емоційної та вольової діяльності. Текст повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі аспекти, тобто повинен містити загальні відомості про учня, дані про його психологічні особливості та сферу соціальної взаємодії (ставлення до себе та до ровесників, взаємодія з оточуючими, статус в класі, особливості навчальної діяльності тощо), а також висновки та рекомендації щодо подальшої роботи з учнем.

Етапи написання психолого-педагогічної характеристики на учня:

1. Обрати учня для дослідження.

2. Проводити спостереження, використовуючи запропоновані схеми (на уроках та виховних заходах, під час перерв).

3. На основі анкети-опитувальника провести бесіду з учнем (обов'язково), та з класним керівником і/або шкільним психологом (за потребою).

4. На основі даних, отриманих в результаті бесіди та спостереження, написати психолого-педагогічну характеристику на учня. У тексті характеристики обов'язково навести приклади, котрі ілюструють певні характеристики особистості учня чи особливості його взаємодії з іншими.

5. Висновки та рекомендації щодо особливостей подальшої роботи з учнем та перспектив його розвитку.

Вибір учня для складання психолого-педагогічної характеристики.

Для дослідження студенту слід обрати одного учня з класу. При цьому необхідно врахувати:

1) Чи учень погоджується взяти участь у вашому дослідженні? Згідно з етикою психологічного дослідження, участь у ньому має бути добровільною.

2) Чи будете ви мати можливість спостерігати за цим учнем щонайменше на трьох уроках та перервах? Більшість психологічних характеристик, особливостей поведінки людини важко виявити за 1-2 уроки. Тому вибирайте учня з того класу, в якому у вас за графіком проходження практики найбільше занять.

3) Чи буде у вас можливість обговорити з класним керівником успішність учня в різних навчальних дисциплінах, особливості його поведінки тощо?

Алгоритм написання психолого-педагогічної характеристики учня

I. Загальні відомості

1. Загальні відомості про учня: ПІБ, вік, клас, навчальна успішність (на основі анкети).

2. Сімейні умови: склад сім'ї, обов'язки учня у сім'ї, атмосфера у сім'ї (на основі анкети).

II. Особистісна сфера учня

3. Особистісні характеристики: впевненість у власних силах; знання власних переваг та їх використання (на основі спостереження або анкети).

4. Особливості емоційно-вольової сфери учня: схильність до вияву емоцій та контролю власних дій (на основі спостереження або анкети).

5. Особливості діяльності та поведінки учня: активність, організованість, наполегливість у вирішенні складних завдань (на основі спостереження або анкети).

6. Пізнавальна діяльність учня: особливості пам'яті, мислення, уваги, уяви та мовлення (на основі спостереження або анкети).

7. Хобі та позашкільна діяльність учня: відвідування гуртків, секцій; участь у громадському житті класу та школи.

8. Уявлення про майбутню професію, можливі досягнення, мрії учня.

III. Соціальна сфера учня

9. Спілкування та взаємодія з оточуючими: прагнення спілкування, ініціативність в процесі спілкування; поведінка в конфлікті (на основі спостереження).

10. Ставлення учня до оточуючих (ровесників та старших людей): прагнення до домінування, товариськість, толерантність, вияв поваги (на основі спостереження).

11. Статус учня в класі (групі): популярність, кількість друзів серед однокласників, ставлення до нього однокласників, авторитетність серед однокласників (на основі спостереження).

IV. Особливості навчальної діяльності.

12. Ставлення до навчальної діяльності: вчасність, ретельність та самостійність виконання домашніх завдань, зацікавленість певними предметами та ін. (на основі анкети або спостереження).

Сценарій виховного заходу

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, є наскрізним процесом, охоплює усі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на цінностях.

Наказом МОН України від 06.06.2022 №527 затверджено Заходи щодо реалізації Концепції національно-

патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. UTR: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-nacionalno-patriotichnogovihovannya-v-zakladah-osviti-ukrayini-ta-viznannya-takim-sho-vtrativ-chinnistnakazu-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-vid-16062015-641>

Серед основних складових національно-патріотичного виховання в Концепції виокремлені громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей українського народу, національної самобутності.

Готуючись до проведення виховного заходу варто в першу чергу враховувати рекомендації МОН, а також чітко дотримуватись визначеного алгоритму проведення виховного заходу.

Алгоритм підготовки і проведення виховного заходу

- I. Психолого-педагогічний аналіз обстановки в колективі, необхідність проведення заходу та формулювання його мети.
- II. Планування заходу.
- III. Організація виховного впливу на колектив (особистість).
- IV. Безпосередній вплив на колектив (особистість).
Проведення виховного заходу.
- V. Аналіз виховного заходу.

I. Планування виховного заходу:

1. Визначити теми заходу та чітко формулювання його мети, завдань заходу; визначити на виховання яких якостей школярів спрямовано захід.

2. Врахувати рівень вихованості учнів під час визначення мети і завдань заходу, тактовно допомогати учням.

3. Визначити місце даного заходу в загальній системі виховної роботи.

4. Врахувати, що кожна дитина, яка бере участь у тому чи іншому заході має цілісну соціально-психологічну структуру, ім'я якої – особистість.

5. При підготовці заходу необхідно врахувати вік дітей та їх індивідуальні особливості.

6. Готуючи виховний захід, необхідно мати на увазі, що навіть при найкращій підготовці та майстерності учитель не досягне задуманої мети, якщо самі вихованці не братимуть активну участь у підготовці і проведенні заходу.

7. Проявляти творчість: виховний вплив на дітей, зацікавленість, поради та допомога вчителя.

8. Психологічно налаштувати учнів на виховну сутність заходу.

II. Процес підготовки:

1. Спрямовуюча роль керівника (педагога-організатора, керівника гуртка) у ході підготовки заходу, тактовна допомога учням.

2. Визначити роль органів самоврядування під час підготовки й проведення заходу.

3. Забезпечення в процесі підготовки згуртованої, злагодженої роботи колективу; формування стосунків співробітництва, взаємодопомоги, вимогливості;

4. Організація діяльності учнів (вихованців): уточнення обов'язків і повноважень кожного учня (вихованця) та встановлення конкретних термінів виконання окремих завдань тощо.

III. Проведення заходу:

1. При організації заходу слід подбати про:

✓ місце проведення, оформлення приміщення, обладнання, використання наочності, ТЗН;

✓ своєчасність початку та організоване проведення;

- ✓ дотримання регламенту, доцільність його використання;

- ✓ участь представників громадськості, батьків у проведенні заходу; ефективність їхньої участі;

- ✓ дотримання під час заходу санітарно-гігієнічних вимог, правил пожежної безпеки, ТБ;

- ✓ запобігання перевтомі та врахування особливостей фізичного розвитку учнів (вихованців);

- ✓ зовнішній вигляд учнів (вихованців);

- ✓ дисципліна.

2. Зміст виховного заходу повинен відповідати вимогам:

- ✓ цілеспрямованість;

- ✓ чи доведено мету до учнів?

- ✓ зв'язок із життям класу, школи, району, міста;

- ✓ обговорення під час проведення заходу питань, які хвилюють школярів;

- ✓ врахування вікових та індивідуальних особливостей;

- ✓ емоційна насиченість заходу;

- ✓ вплив заходу на розширення світогляду учнів, на розвиток пізнавальних інтересів.

3. Методика проведення виховного заходу:

- ✓ оптимально обрати форму проведення (бесіда, ранок, лекція, година спілкування, конференція, конкурс);

- ✓ визначити роль класного керівника (педагога-організатора, керівника гуртка) у проведенні заходу, врахувати рівень його педагогічної майстерності;

- ✓ передбачити наявність елементів обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу;

- ✓ визначити рівень самостійності школярів в обговоренні проблем.

IV. Аналіз результатів виховного заходу:

- ✓ Досягнення поставлених педагогом мети та завдань даного заходу.

- ✓ Виконання плану заходу.

- ✓ Аналіз ставлення школярів до змісту заходу, рівень їхньої активності.

Основні вимоги до проведення виховного заходу:

1. Чітка назва заходу та розуміння вихователем його мети.
2. Планування основних етапів заходу та визначення завдань кожного з них.
3. Організація підготовки заходу у відповідності до поставленої мети.
4. Визначення оптимального змісту виховного матеріалу з урахуванням основних принципів організації виховного процесу.
5. Вибір найбільш раціональних методів і прийомів виховного впливу на учнів на кожному етапі заходу.
6. Чіткість виховного заходу, оптимальний його темп і ритм.
7. Гнучкість та широта «виховного маневру».
8. Різноманітність і творчий характер діяльності учнів.
9. Взаємозв'язок заходу з попередніми та наступними формами виховної та навчальної роботи з учнями.

Таблиця спостереження за проведенням навчальних занять

Таблиця спостереження ведеться кожного дня і заповнюється під час відвідування уроків вчителя історії та інших споріднених дисциплін. Таблиця розроблена Державною службою якості освіти з урахуванням сучасних реалій. Таблиці є двох видів: спостереження за уроком в офлайн форматі і в онлайн форматі. Зразок таблиці представлений в Додатку № 11:

ДОДАТКИ

ЗРАЗКИ ОФРОМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

ДОДАТОК № 1.

ЩОДЕННИК

Здобувач (ка)-практикант (ка) ___ курсу ___ групи
 факультету _____
 спеціальності _____
 Початок практики _____
 Кінець практики _____

На другій сторінці записуються такі дані:

Заклад освіти _____
 міста (села, району) _____
 Закріплений клас _____
 Класний керівник _____
 Учитель історії _____
 Директор закладу освіти _____
 Адреса закладу освіти _____

На наступних сторінках міститься інформація організаційного характеру:

1. Розклад занять (для класів, у яких проходить практика студентів).
2. Розклад дзвінків на уроки:
3. Список учнів закріпленого класу.

На наступних сторінках щоденника студент детально описуються всі види роботи протягом всієї практики. За зразком:

№	Дата	Вид діяльності	Результат діяльності

! Щоденник підписують

Студент-практикант _____
 Керівник практик від бази практики (вчитель історії) _____
 Керівник-практики від факультету _____

Координатор практики _____

!! На титульній сторінці щоденника, обов'язково повинна бути гербова печатку закладу освіти на базі якої здобувач проходив практику

ДОДАТОК № 2.

ЗВІТ

Про роботу студента(ки)-практиканта(ки) _____
 _____ курсу _____ групи _____ спеціальності

Проходив практику в _____

Керівник практики від бази практики _____

1. Скільки уроків споріднених дисциплін відвідав (-ла) _____

2. Скільки уроків з фаху відвідав (-ла)

Тема: _____

Аналіз _____

3. Скільки провів (-ла) пробних уроків

Тема: _____

Клас _____

Предмет _____

Самоаналіз: _____

4. Скільки провів (-ла) залікових уроків

Тема: _____

Клас _____

Предмет _____

Самоаналіз _____

4. За яким класом був закріплений _____

5. Висновки та пропозиції _____

!Підписи:

Студент-практикант _____

Керівник практик від бази практики (вчитель історії) _____

Керівник-практики від факультету _____

Координатор практики _____

ЗРАЗОК ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СТУДЕНТА- ПРАКТИКАНТА

Характеристика видана студенту (-ці) _____
 Факультету _____
 Спеціальності _____
 Курсу _____

1. Назва практики: _____
2. Місце проходження практики _____
 Адреса та телефон _____
3. Яку роботу виконував студент _____
4. Оцінка проходження практики: _____

Студент(-ка)-практикант(-ка) _____ має.....
 (грунтовну науково-методичну підготовку, володіє глибоким знанням змісту оновленої програми з історії та споріднених дисциплін та навчального матеріалу підручника або не достатньо володіє теоретичними знаннями, погано орієнтується в підручнику). На уроках, (дотримується принципів науковості й доступності у викладанні матеріалу, визначеного навчальною програмою, планує освітню діяльність школярів так, щоб кожен учень мав можливість самостійного пошуку в набутті нових знань, у розв'язанні завдань проблемного характеру, або не дотримується основних правил, не належно викладає матеріал).

Досягнення запланованого результату забезпечує шляхом (детального планування структури кожного заняття, чітко формулює мету, визначає мотивацію навчальної діяльності школярів та завдання кожного етапу роботи, або не вміє чітко планувати структуру уроку).

Організуючи освітню діяльність учнів на уроках, (оптимально поєднує різноманітні методи навчання, викладання предмета, організації роботи вихованців:

демонстраційний, діалогічний, пошуковий, стимулюючий. Віддає перевагу методам активного й проблемного навчання, або не вміє правильно поєднувати методи навчання).

Враховуючи вікові та психологічні особливості дітей, готує уроки-практикуми, інтегровані уроки, уроки-презентації, рольові ігри, бесіди на актуальні теми.

Студент(-ка)-практикант(-ка) активно використовує в роботі з дітьми елементи інтерактивних технологій, зокрема такі, як: («*мозкова атака*», *робота в парах, групах змінного складу, індивідуальні випереджувальні завдання...*)

Організуючи навчально-виховний процес на уроках, здійснює міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами, як: (*географія, українська література, зарубіжна література, математика*).

Доброзичливий, урівноважений, сумлінний, тактовний, витриманий. Користується повагою серед учнів (*не користується повагою серед учнів*).

*В цілому практику _____ (ПІБ)
можна оцінити на «_____».*

Підписи:

Директор

Керівник практик від бази практики (вчитель історії)

ЗРАЗОК АНАЛІЗУ ВІДВІДАНОГО УРОКУ ВЧИТЕЛЯ

Заклад освіти _____

Клас _____

Дата проведення: _____

Предмет: _____

Мета відвідування уроку: _____

Вчитель: _____

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Структура уроку:

I. Організаційна частина.

1. Привітання учнів. Емоційна підтримка учнів.

II. Актуалізація опорних знань.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь (Пояснення) учителя з використанням презентації, історичних карт, опорних схем.

2. Робота у зошиті, з контурною картою, витягами з історичних джерел.

3. Постановка проблемного запитання.

V. Закріплення матеріалу (використані методи, елементи формульовального оцінювання).

VI. Домашнє завдання

Приклад аналізу структури уроку

1. Урок за типом засвоєння нових знань.

Чіткість його визначається логічним взаємозв'язком окремих структурних частин, які оптимально витримані за часом, мають свою мету та зміст і відзначаються логічною завершеністю. Це підтверджує достатню культуру педагогічної праці. Раціонально, вдумливо і дидактично грамотно визначена основна мета уроку, вона чітко впливає зі змісту навчального матеріалу, відповідає

віковим і інтелектуальним особливостям учнів класу та несе в собі інформацію про кінцевий результат уроку.

Відповідно до місця уроку, основної мети та завдань окремих його частин, які чітко формулюються перед учнями та узгоджуються з їхнім особистим досвідом, тип вибрано правильно. З урахуванням особистісно орієнтованого підходу до навчання вчитель надає перевагу гнучкій (або стійкій) структурі уроку.

Чітко проводиться мотивація навчальної діяльності учнів на всіх етапах уроку, що сприяє збудженню їхнього інтересу до вивчення нової теми, творчої діяльності.

Зміст уроку повністю відповідав вимогам навчальної програми та меті поставлених завдань.

Кваліфіковано реалізовано принципи навчання.

2. Свідомому засвоєнню нового матеріалу слугувало методично правильно організоване повторення раніше вивченого матеріалу та актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів.

Було проведено перевірку домашнього завдання. Оптимально використано час на цю роботу. Перевірка знань учнів характеризується чіткістю мети. Опитування мало науковий характер, що в першу чергу обумовлювалося вмінням виправляти помилки в ході відповіді та залученням до цієї роботи учнів.

Робота з вивчення нового матеріалу характеризується конкретністю й чіткістю реалізації основних завдань уроку. Виклад нового матеріалу відзначається логічністю, умілим виділенням головного, істотного. Учитель розкриває зміст теми цікаво, доступно, з наукових позицій, використовує останні досягнення. Новий матеріал вивчається в процесі самостійної роботи, яка носить творчий пошуковий характер. Це сприяє розвитку в учнів самостійності, допитливості, здатності встановлювати певні закономірності. До основних висновків учні приходили самі, а вчитель при цьому зберігав керівну роль.

Педагог пов'язує матеріал теми з життям, виробничим оточенням і робить це так, що цей зв'язок впливає зі змісту вивченого матеріалу та є його логічним продовженням.

У ході подання нового матеріалу проводиться безпосередня перевірка якості розуміння його учнями. Засвоєння нового матеріалу школярами на уроці є оптимальним.

Постановка вчителем питань стимулює розвиток розумових сил, не налаштовує на заучування, активізує думки, виховує інтерес до навчання. Питання, які ставить учитель, вимагають вдумливого читання, розуміння та осмислення матеріалу, але не його механічного заучування. Учитель направляє хід думки учнів таким чином, щоб вони активно, зосереджено намагались побачити невидиме, зрозуміти приховане, розглянути незвичайне у звичайному, у тому, що зустрічається на кожному кроці (розумова активність). Види роботи відповідали віковим особливостям учнів, дозволили вчителю активізувати навчальну їхню діяльність, що в кінцевому підсумку було результатом того, що учні були не пасивними слухачами, а активними учасниками.

Використання різних видів роботи сприяло зниженню втомленості учнів у процесі роботи. Це позитивна сторона уроку, глибоко продумана вчителем.

3. Оптимально організовано самостійну роботу учнів під керівництвом учителя з урахуванням рівня їхніх навчальних можливостей. Самостійна пошукова діяльність учнів на уроці забезпечувалася в процесі співпраці вчителя та школярів. Колективна робота учнів уміло поєднується з виконанням індивідуальних диференційованих завдань.

4. Використання наочності та технічних засобів навчання, їх застосування дозволило не тільки доступно викласти новий матеріал і закріпити його, але і зекономити час на вироблення практичних умінь і навичок в учнів на самому уроці. Використання технічних засобів і засобів наочності допомогло учням глибше проникнути в суть вивченого матеріалу.

Запитання вчителя до учнів активізували їх до самостійних суджень і практичних дій, направляли на доказову відповідь. Це сприяло більш повній реалізації на уроці принципу виховуючого та розвиваючого навчання.

Протягом уроку (у процесі опитування) учитель добився від своїх учнів грамотної і повної відповіді, точних формулювань.

Педагог пропонує не лише відтворити пройдений матеріал, але і виділити із нього найбільш істотне, підтвердити практичні навички теоретичними положеннями. Доповнює і поглиблює відповіді учнів, стимулює їх на активне, свідоме засвоєння матеріалу постановкою цілого ряду запитань. Оптимальним у процесі перевірки є співвідношення теоретичних та практичних завдань.

Слід відмітити вміння учнів триматися під час відповіді як з місця, так і біля дошки, звернутися до вчителя, доповнити чи поправити відповідь товариша.

5. Оцінювання роботи учнів проводилося відповідно до критеріїв, об'єктивно й аргументовано. Отримані учнями бали виставлено в щоденники.

Упродовж уроку знання застосовувались у вправах, учні зробили значний крок на шляху розвитку. Навчання здійснювало вплив на розвиток і виховання школярів, тому що учитель враховував навчальні можливості кожного з них. Урок сприяв розвитку кожної дитини, її пам'яті, мислення, волі, ефективно організовувалась пізнавальна діяльність школярів.

Майстерність учителя виявлялася у тому, що знання, набуті учнями на попередніх уроках, вдало застосовуються і надалі, повторення оптимально співвідноситься з вивченням нового матеріалу таким чином, що для цього не потрібно спеціально виділяти час. Систематична робота вчителя в даному напрямку дасть змогу повторювати учнями матеріал без завдань для домашнього повторення за підручником.

Весь клас працював активно і з інтересом.

6. Заслугує на увагу робота з вироблення культури навчальної праці, У кожного на парті є все необхідне. У результаті, при зміні одного виду роботи на інший не витрачається дорогоцінний час. Записи в зошитах, на дошці ведуться чітко й акуратно. Постійно організовується робота школярів з навчальним підручником.

7. З точки зору виховного впливу уроку, перш за все треба відмітити особистість учителя. Спокійний тон, уважне і добре ставлення до учнів у поєднанні з вимогливістю, манера звертатися до класу, витримка – усе це передається дітям і слугує еталоном людських стосунків. Вихованню учнів сприяли засоби навчання, а саме естетика їхньої форми і змісту. Виявленню творчого потенціалу школярів сприяли вдало застосовані методи і форми роботи. Урок відзначається свідомою робочою дисципліною.

8. Продумано і своєчасно дано домашнє завдання. Зміст його впливає із усього ходу уроку і носить творчий характер, активізує учнів самостійно робити висновки, поглиблювати і завершувати роботу, розпочату на уроці (вдосконалення вмінь, підготовка до оволодіння знаннями в класі, спостереження над предметами та явищами природи і праці, задоволення і розвиток багатогранних інтелектуальних запитів). Учитель зробив потрібні роз'яснення щодо виконання завдання і перевіряв рівень розуміння ходу його виконання учнями, попередив учнів про можливі труднощі під час виконання завдання та дав рекомендації щодо подолання.

Задаючи читати матеріал за підручником, педагог дає питання, над якими, читаючи, треба подумати. Задані практичні завдання орієнтовані на застосування, поглиблення знань, учитель показує, як треба зіставляти, осмислювати теоретичні закономірності з виконанням даного завдання (що аналогічна робота виконувалась у класі). Суттєву роль відіграє індивідуалізація домашнього завдання – це доводить, що вчитель вивчає можливості, здібності кожної дитини.

9. На уроці створено належні матеріальні, морально-психологічні, гігієнічні, естетичні умови. Урок проходить у чистому, добре провітреному класі. Заняття проведено в досить високому темпі, раціонально використано кожну хвилину.

Мети уроку досягнуто.

10. Заняття має логічне завершення: проводиться перевірка завдань, які дано учням перед його початком.

Висновки з уроку робить учитель. Прийоми мотивації та організації навчальної роботи учнів упродовж уроку сприяють створенню такої ситуації, при якій учні відчують задоволення від своїх успіхів у навчанні (“ситуація успіху”). Зміст уроку сприяв розвитку в учнів інтересу до навчання. Активна робота учнів у ході уроку дозволяє зробити висновок про те, що матеріал з теми засвоєно. Звертає на себе увагу кропітка, продумана, здійснювана з уроку в урок підготовка вчителя та учнів до активної роботи, система роботи педагога з підготовки учнів до тематичного оцінювання.

11. Урок проведено відповідно до обґрунтованого, чіткого плану, складеного вчителем у процесі підготовки до нього. Він оптимально коригується учителем відповідно до обставин.

Підписи:

Студента(ка)-практикант(ка) _____

Керівник від бази практики (вчитель історії) _____

ЗРАЗОК КОНСПЕКТУ УРОКУ

Тема. *Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях у 60-80-ті рр. ХІХ ст.*

Мета: проаналізувати суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях у 60-70-х рр. ХІХ ст.; охарактеризувати формування в українському русі двох провідних течій – народовської та москвофільської; розповісти про створення та діяльність товариства «Просвіта»; розвивати в учнів уміння самостійно аналізувати історичні джерела, давати порівняльну характеристику історичних явищ та подій, висловлювати власну точку зору, робити висновки й узагальнення.

Обладнання: підручник (О.В.Гісем, О.О.Мартинюк. Історія України 9 клас), портрети, документи, ілюстрації.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку**I. Організаційний момент.****II. Актуалізація опорних знань учнів.**

1. Фронтальне опитування:

a. Яким був склад населення та умови життя західних українців?

b. Які галузі промисловості розвивалися на західноукраїнських землях?

c. Коли почалося масове будівництво залізниць у краї?

d. До яких регіонів світу відбувалася еміграція західних українців?

e. Яке місто на західноукраїнських землях було найбільшим?

f. Що таке «рутенська акція»?

2. Встановіть відповідність між історичними особистостями та сферою їх діяльності:

1	Євген Олесницький	А	«Батько» спілчанського руху України
2	Василь Нагірний	Б	Засновник товариства «Сільський господар»

3	Лук'ян Кобилиця	В	Засновник західноукраїнського кооперативного руху
4	Микола Левитський	Г	Очолив селянське повстання на Буковині

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

IV. Вивчення нового матеріалу.

План

1. Конституційні реформи 60-х рр. XIX ст. в Австрійській імперії. Галицький сейм.
2. Старорусини, москвофіли.
3. Народовці.
4. Розбудова національного життя. «Просвіта».
5. Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна

1. Конституційні реформи 60-х рр. XIX ст. в Австрійській імперії. Галицький сейм.

Бесіда на повторення

- В якому році Австрійська імперія перетворилася на дуалістичну Австро-Угорську монархію? **(1867 р.)**

- Яка була форма правління в державі? **(конституційна монархія)**

Слово вчителя

У 1866 р., зазнавши поразки у війні з Пруссією, Габсбурги змушені були піти на поступки угорцям. У 60-х роках XIX ст. в Австрійській імперії відбулися реформи. Під їхню владу перейшла половина імперії. Це надихнуло поляків домагатися контролю над Галичиною. Фактично Галичина перетворилася на польську «державу в державі». Політика щодо українців визначалася польськими урядовцями і громадськими діячами так: «Не існує ніяких русинів, а лише Польща й Московщина».

Робота з підручником (ст. 179)

- Які наслідки мали в Австрійській імперії конституційні реформи?

Розповідь вчителя

Законодавчою основою для формування Галицького крайового сейму були два документи: Крайовий статут і

Сеймова виборча ординація 1861 р. Повноваження сейму обмежувалися галузями культури й освіти, аграрними відносинами тощо.

Завдання:

- Охарактеризуйте систему виборів до Галицького сейму.

2. Старорусини, москвофіли

Розповідь вчителя

У 50-70-х рр. XIX ст. в українському русі Галичини посилювався русинський (старорусинський) напрямок, відгалуженням якого стало москвофільство або русофільство. Визначними лідерами москвофілів у різні часи були: у Галичині – Денис Зубрицький, Богдан Дідицький, Іван Наумович, Михайло Качковський; у Буковині – Касіян Богатирець; у Закарпатті – Адольф Добрянський.

Запитання:

- Чому на західноукраїнських землях домінувало старорусинство?

(Опрацювати матеріал підручника ст. 180-181 й назвати причини домінування старорусинства)

Москвофільство було відгалуженням від старорусинського руху, представники якого виступали з проросійських позицій, стверджуючи, що галицькі русини – це росіяни, намагались поширити в краї російську мову.

Дискусія.

Проаналізуйте положення програми москвофілів:

а) москвофіли були переконані, що їм для своїх писань треба використовувати не українську мову, а «язичіє» – суміш російської, української, старослов'янської і польської мов;

б) заперечували використання української мови як літературної, бо це, мовляв, лише говірка неписьменних селян;

в) «обласне нареччя галицької чернії» не годиться для написання історичних праць, призначених для освічених людей;

г) українського народу й української мови взагалі не існує, а є тільки єдиний російський народ і єдина російська мова;

д) гасло "національно-культурна єдність з Росією".

Бесіда.

- У чому проявилася реакційна діяльність москвофілів?

3. Народовці.

Колективна робота

Опрацюйте відповідний текст підручника.

Словникова робота.

Народовці – суспільно-політична течія серед молодшої західноукраїнської інтелігенції, що виникла в 60-х рр. XIX ст. у Галичині.

Бесіда.

1) Доведіть точку зору, що українці – це окрема нація, яка проживала на території від Кавказу до Карпат.

Робота в малих групах

I група – Москвофіли

II група – Народовці

Завдання

1. З'ясувати мету, програмні засади, діяльність, лідерів народовців й москвофілів.

<i>Питання для порівняння</i>	<i>Москвофіли</i>	<i>Народовці</i>
<i>Мета</i>		
<i>Лідери</i>		
<i>Програмні засади</i>		
<i>Діяльність</i>		
<i>Значення діяльності</i>		

2. А тепер спробуйте порівняти погляди «москвофілів» і народовців.

3. У чому принципова різниця в їхніх позиціях?

4. Розбудова національного життя. «Просвіта».

Розповідь вчителя

Протягом другої половини XIX ст. національне життя розбудовувалося через створення мережі громадсько-політичних, економічних, культурно-освітніх установ, товариств, які мали забезпечити культурні та економічні потреби українського населення. Основою цього процесу

стало товариство «Просвіта», яке було засноване з ініціативи народовці 8 грудня 1868 року в Львові.

Повідомлення учня на тему «Культурно-освітнє товариство «Просвіта»».

Бесіда

- Якою була роль товариства «Просвіта» у розбудові українського національного життя на західноукраїнських землях?

Завдання 1

Прослухати аудіозапис «Гімну «Просвіти»» і визначити основну думку.

Завдання 2

Прочитайте текст підручника на сторінках 184-184 пункт 5 й заповніть пропуски в запропонованому тексті.

2 вересня _____ р. австрійський уряд дозволив відкрити товариство «Просвіта». 8 грудня 1868 р. у місті _____ відбувся його перший загальний збір. Першим керівником товариства став Анатоль _____ – музикант, диригент, письменник, професор академічної гімназії.

Основним напрямком діяльності «Просвіти» стало _____ . Першою було видано «Читанку для сільських людей» під назвою «_____», укладену _____ . Крім видання популярних книг народу, розроблялись і видавались українські підручники для початкової та середньої шкіл, створювалися _____ , _____ .

Важливим здобутком «Просвіти» стало те, що до кінця XIX ст. кількість _____ скоротилася на 16%.

5. Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна

Бесіда.

1) Пригадайте, яким був правовий статус польських земель у середині XIX ст.

2) Коли і за яких обставин Польща втратила державність?

3) Які держави брали участь у трьох поділах Польщі?

Заповнення таблиці

Мета	Звільнення Польщі від російського панування
Лідери	А. Потебня, А. Красовський

Вимоги повсталих	Відновлення Польщі в кордонах 1772 р., що не мало підтримки ані серед української інтелігенції, ані серед українського селянства
Перебіг подій	<ul style="list-style-type: none"> • Січень 1863 р. – початок повстання. • Створення та діяльність на території Правобережжя 20 повстанських польських загонів. • Незначна підтримка польського повстання українцями (500 чоловік) у зв'язку із недовірою української інтелігенції польській шляхті, яка ігнорувала інтереси українців, традиційною недовірою українського селянства польському панству
Результати й значення	<ul style="list-style-type: none"> • Придушене Росією, Австрією та Пруссією (до травня 1864 р.). • Було останнім польським повстанням на території України

Робота з документом

ДОКУМЕНТ. Джерело: «Хрестоматія з історії України», т. 2.

«...Разом з Польщею і Литвою піднявшись... щоб здобути вічну свободу і щасливу долю цілої нашої країни, заявляємо... жадаючи найбільше щастя сільському людові на вічні часи, постановляємо:

а) Сільський люд в селах і хуторах панських і казенних, однодвірці, чиншовики і так далі від сьогодні вільні, свободні і рівні в правах з іншими обивателями країни...

б) Можуть і мають право переходити з місця на місце до вподоби, і ніхто їм в тому перешкоджати не буде.

в) Можуть і мають право вчитись в усяких школах і бути в крайовій службі нарівні з іншими обивателями країни...

г) Разом з іншими мають право обирати з-поміж себе виборних до судів, рад і урядів сільських, повітових... земських і найвищих народних.

г) Податі народні, земські повинності і людей до народного війська будуть давати тільки за постановою і

дозволом найвищої крайової Ради, зложеної з виборних від цілої країни...

д) Орні землі, сіножаті і садиби панські і казенні, що їх за чинш або за відробітки чи на викуп держали селяни, будуть від сьогодні на вічні часи власністю кожного хазяїна без жодної за них плати... Дідичі за ці їх землі матимуть плату з народного скарбу...

е) Про наділ землею селянських людей, які досі її не мали, як будники, бобилі, халупники, двірські люди і т. д., постановить в слушний час найвища крайова Рада...

є) Однодвірці і чиншова шляхта матимуть на вічну власність нарівні з селянами землі садибної і ґрунтової з земель панських, де буде її доволі за плату з народного скарбу або з коронних земель".

ж) Сільським священикам православним, опріч церковної землі, назначаємо плату грішми, щоб тільки не потребували вони від люду плати за духовні послуги, а скільки прийдеться платити всякому священикові, скаже найвища крайова Рада...

з) Хто підніметься оружно з нами... або здоров вийде, або зостанеться пораненим, наділять щонайменше шість моргів землі і садибу в землях коронних або досмертну плату з народного скарбу...

и) Сільському людові вічно обіцяємо свободу прав, віри, якої хто придержується, і уживання своєї мови в школах, судах і інших земських справах... »

Завдання 1

З документа випишіть висловлювання, які могли б бути використані:

- а) прибічниками повстання;
- б) супротивниками повстання.

Завдання 2

Користуючись історичним атласом, показати на карті територію України, де розгортались події польського повстання.

Перегляд навчального фільму.

Фільм «За нашу і вашу свободу»

<https://www.youtube.com/watch?v=4emn1xi5PsE>

Завдання:

Які результати й наслідки польського повстання 1863-1864 рр.?

VI. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ**Метод «Закінчіть речення».**

1) Конституційні реформи 60-х рр. XIX ст. в Австрійській імперії позначилися на розвитку українського руху, а саме...

2) В українському русі у 60-70-х рр. XIX ст. сформувалися дві провідні течії –

3) Для поширення своїх ідей старорусини розгорнули широку культурно-просвітницьку діяльність, а саме...

4) Політична організація москвофілів називалася...

5) Провідними лідерами народовців були...

6) Найвизначнішими здобутками діяльності народовців стали...

Завдання

1. Впишіть до таблички порядковий номер термінів чи тверджень, які стосуються діяльності москвофілів або народовців

Москвофіли	Народовці	Польське повстання

1. «За нашу і вашу свободу».

2. В. Шашкевич.

3. Я. Головацький.

4. А. Потебня.

5. Орієнтація на самодержавну Росію.

6. «Язичіє».

7. Відновлення Польщі в кордонах 1772 р.

8. Газета «Слово».

9. Газета «Діло».

10. Товариство «Просвіта».

11. Літературне товариство імені Т. Г. Шевченка.

12. Недовіра українців через ігнорування їхніх інтересів.

Відповідь: москвофіли – 3, 5, 6, 8; народовці – 2, 9, 10, 11; польське повстання – 1, 4, 7, 12 .

VII. ПІДСУМКИ УРОКУ

Вчимося робити висновки. Самостійно підведіть підсумки уроку та зробіть висновки.

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати параграф 21*

*Автор конспекту уроку *Канак Алла Іванівна*

ЗРАЗОК ПРОТОКОЛУ ОБГОВОРЕННЯ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ

Протокол

обговорення залікового уроку з _____
в _____ класі,
проведеного студентом-практикантом _____
факультету _____
в _____
(повна назва закладу)

Дата проведення _____

місце проведення _____

Голова _____

Секретар _____

Присутні:

методист _____, заступник директора з навчальної
роботи _____, вчитель історії _____,
студенти: _____.

Порядок денний:

1. Аналіз проведеного залікового уроку з _____ у
_____ класі студента(-ки)-практиканта (-ки) _____.

На тему «_____»

2. Оцінювання проведеного уроку студентом(-кою)-
практикантом(-кою) _____.

I. СЛУХАЛИ:

Студент(-ка)-практикант(-ка) _____ – самоаналіз
уроку з _____ у _____ класі з теми
«_____».

Текст самоаналізу додається

II. ВИСТУПИЛИ:

_____ студент(-ка)-практикант (-ка) відмітив активність
учнів під час уроку та вдало дібраний комплекс завдань.

_____ – вчитель історії відмітила, що учні _____ класу
з зацікавленістю віднесли до уроку, тому активно
включились в навчальну діяльність та з легкістю підводили

підсумки; вчитель вважає, що даний урок сприятиме подальшому позитивному розвитку відношень учнів до предмету; відзначено якість подання нових знань з використанням мультимедійної дошки.

Зроблено зауваження та рекомендації.

III. УХВАЛИЛИ:

Оцінити урок студента(-ки)-практиканта (-ки) _____ на оцінку «_____».

Голова (вчитель-методист/вчитель історії) _____

Секретар _____

ДОДАТОК № 6.1**СХЕМА САМОАНАЛІЗУ УРОКУ**

1. Загальна характеристика уроку, дидактична мета, структура уроку, ефективність використання часу на уроці.

2. Реалізація когнітивної складової мети уроку (виконання вимог програми, співвідношення матеріалу, поясненого на уроці і даного на самостійну роботу, організація процесу розвитку знань, сприйняття, уваги, пізнавальною інтересу).

3. Розвивальний аспект уроку (залучення учнів до здійснення основних розумових операцій, подолання посильних труднощів, розвиток пізнавальної самостійності й послідовності, науковості зв'язку теорії з практикою, міцність знань).

6. Виховний аспект уроку (використання виховних можливостей змісту навчального матеріалу, формування світогляду, зв'язок із життям, виховання сумлінного ставлення до праці, навчання, використання виховної можливості оцінки, виховний вплив особистості вчителя).

4. Дотримання основних принципів дидактики (принцип наочності, свідомості та активності в роботі вчителя й учнів, доступності і посильності, систематичності і послідовності, науковості, зв'язку теорії з практикою, міцності знань).

5. Методи навчання, відповідність методів загальної спрямованості навчання, дидактичній меті, специфіці навчального предмета. Форми і засоби навчання.

7. Робота учителя на уроці (підготовка до уроку, роль конспекту, види діяльності на уроці, контакт із класом, індивідуальний підхід до учнів, значення предмета, захопленість ним, зовнішній вигляд учителя).

8. Робота учнів на уроці (підготовка учнів до уроку, активність на різних етапах уроку, види діяльності, культура мови, дисципліна, ставлення до предмета, вчителя; динаміка працездатності, моменти найвищої активності, зниження працездатності, їхні причини, рівень сформованого вміння вчитися).

ДОДАТОК № 7

ЗРАЗОК ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛАСУ

В _____ класі _____ (школи, гімназії, ліцею) навчається _____ учнів. З них _____ дівчат та _____ хлопців.

Лідери класу: _____

Учні, які користуються повагою в колективі: _____

Учні охоче беруть участь у громадському житті школи, активно болячи за власний колектив, прагнучи не відставати від діяльності інших класів. Найменш активними в житті класу та школи є _____, але на проханням класу та класного керівника, приймають участь у заходах.

Участь у гуртковій роботі:

Футбольна секція: _____.

Баскетбольна секція: _____.

Танцювальний гурток: _____.

До вчителів ставляться з повагою.....

В відношеннях «учитель – батьки» проблем не має (проблеми є). Працює дієвий батьківський комітет.

За роки навчання учнівський колектив згуртувався. Діти *(енергійні, жваві, прагнуть якнайшвидше пізнати навколишній світ, активні, розумні, цілеспрямовані)*.

Класний колектив має *(високий рівень самостійності, середній рівень самостійності)*.

Органи самоврядування працюють на *(достатньому рівні, не достатньому рівні)*. Учні охоче (неохоче) трудяться, підтримуючи чистоту та порядок на шкільній території й у приміщенні класу.

Діти ставляться одне до одного *(зі взаємоповагою, допомагають однокласникам у будь-яких ситуаціях, між школярами нема вагомих суперечок, панує доброзичливість і культура поведінки)*.

Класний колектив, за розумовими здібностями дітей, вважається _____ *(достатнього, середнього, низького)* рівня. Мотивацією до навчання є «оцінка», а не «знання». Клас вчиться не розділяючи предмети на легкі та важкі. Хоча особливо захоплюються уроками _____. На уроках *(уважні, не уважні, зосереджені)*,

Поведінка учнів на уроках *(врівноважена, не врівноважена)*.

Директор (підпис)

Класний керівник (підпис)

ДОДАТОК № 8.**ЗРАЗОК ХАРАКТЕРИСТИК НА УЧНЯ**

Характеристика

Іванова Петра Івановича,
12.03.2006 року народження,
учня _____ класу ЗОШ № ____

Іванов Петро навчається у школі з першого класу. Зарекомендував себе як (*старанний, дисциплінований, працелюбний, уважний*) учень. Має навчальні досягнення (*високого, достатнього, середнього, низького*) рівня. Навчається (*в повну міру своїх сил, не в повну міру, потребує постійного контролю, не виявляє зацікавленості до навчання, навчається погано*). Має довільну (*зорову, слухову, механічну, змішану*) пам'ять, (*гарно, добре, швидко, повільно*) запам'ятовує учбовий матеріал. Виявляє (*логічне, образне, конкретне, творче*) мислення. Має здібності до вивчення (*вказати предмети*). На уроках завжди (*уважний, активний, байдужий, виконує домашнє завдання, допомагає товаришам*). Має добрий загальний розвиток. Багато читає.

До виконання громадських доручень ставиться (*сумлінно, дбайливо, недбало*). Був обраний (*вказати громадянську посаду*). Брав активну участь (*у громадському житті школи та класу, у роботі учнівського самоврядування, у культмасових заходах, у спортивному житті школи*). Був учасником (*шкільної, міської, обласної*) олімпіади, конкурсу, турніру, нагороджений (*дипломом, почесною грамотою, медаллю*). (*Скромний, веселий, товариський, стриманий, ерівноважений, розсудливий, дисциплінований, самостійний, піддається чужому впливу чи ні*).

Правила поведінки (*завжди свідомо виконує, не завжди, виконує на вимогу вчителя, ігнорує, має порушення дисципліни, схильний до протиправної поведінки*). Користується повагою серед викладачів. Має авторитет серед товаришів. Має багато друзів, підтримує дружні стосунки з багатьма учнями.

Батьки приділяють належну увагу вихованню сина (*не приділяють уваги, нехтують вихованням, погано впливають та інше*).

Директор (підпис)**Класний керівник (підпис)**

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Виховний захід «Вишиванка моя»

Сценарій приурочений до урочистого Дня вишиванки для учнів 5-6 класів

Мета: формувати засади ціннісного ставлення школярів до культурних і духовних надбань рідного краю; поглибити і розширити знання дітей про історію вишиванки, багатство її кольорів, різноманітність орнаментів, їхніх видів і форм; розвивати творчі здібності учнів; виховувати шанобливе ставлення до національних традицій, почуття належності до українського народу, виховувати повагу до минувшини.

Очікувані результати: розвиток естетичних смаків особистості, її бажання підтримувати традиції вишивального мистецтва, виховання почуття гордості за рідний край, його людей.

Обладнання: сцена, прикрашена рушниками, квітами; на екрані мультимедійного проектора під пісню Катерини Бужинської «Вишиванка» демонструються кадри, які ілюструють різноманітний світ вишиванок (дорослі та дитячі вишиванки з орнаментами різних регіонів України).

Хід заходу

Вчитель: *Всесвітній день вишиванки* – міжнародне свято, яке покликане зберегти споконвічні народні традиції створення та носіння етнічного вишитого українського одягу. Дата проведення – щороку в третій ***четвер*** травня (будній день). Свято не прив'язане до жодного державного чи релігійного. До цього дня може долучитись кожен охочий, одягнувши вишиванку.

А коли було започатковане свято?

Свято вишиванки було запроваджене не так давно, лише у 2006 році.

Цікаво! З чого все почалося?

А починалося дійсно все дуже цікаво: ідею проведення акції «Всесвітній день вишиванки» запропонувала Леся Воронюк, на той час студентка факультету історії,

політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Однокурсники дівчини часто приходили на пари у гарних вишитих сорочках, тож вона і запропонувала вибрати один день та вбратися у національний одяг разом.

Спочатку ідею підтримала лише частина студентів, потім вона набула поширення не лише у Чернівцях, а й в інших містах. А вже протягом наступних років свято розрослося до всеукраїнського рівня, до нього почала долучатися українська діаспора по всьому світу, а також прихильники України.

Ідея свята полягає в збереженні українських цінностей та їх популяризація серед молоді та населення загалом. Саме ж свято запрошує кожного свідомого громадянина до абсолютно простого вчинку – одягнути вишиванку і в ній піти на роботу чи на навчання. Як показує досвід, люди в День вишиванки завжди піднесені та усміхнені, адже в стародавньому одязі заковано багато символів сили, добробуту, краси та оберегів.

У цей день вже традиційно організують цікаві конкурси у мережі, наприклад, «Найкраща вишиванка» або «Найкраще фото» у вишиванці. Фото у вишиванках викладають у мережу не лише жителі України, а також і українці за кордоном.

А що ми знаємо про вишиванку?

ЗАПИТАННЯ:

1. Коли з'явилися вишиванки? *(Точних даних немає, але археологічні розкопки свідчать, що мистецтво вишивання відоме в Україні ще з часів енеоліту, тобто – це 4-3 тисячоліття до народження Христа).*

2. Які ви знаєте традиційні способи вишивання сорочок? *(Мережка, хрестик, вирізування, заволоч, низь, лиштва, кольоровий шовк).*

3. Які мотиви орнаменту використовувалися найчастіше? *(рослинні, геометричні, зооморфні).*

4. Який письменник став законодавцем моди та почав носити вишиванку зі звичайним піджаком? *(Іван Франко).*

5. Коли науковці України вперше почали займатися вивченням національного одягу? *(Після того, як у 1876 відома письменниця Олена Пчілка видала альбом вишиванок).*

6. Коли почався перший модний бум на вишиванки у радянській Україні? *(У 1920–1930-х роках).*

7. Коли відбулася перша вишиванкова хода? *(У 2008 році).*

8. Які всесвітньо відомі дизайнери використовують фрагменти української вишивки під час створення одягу? *(Gucci, Valentino, Dolce&Gabbana, Джон Гальяно та Жан-Поль Готье).*

9. Який мурал намалював на київському будинку австралійський художник Гвідо ван Хелтен? Чим він цікавий? *(Дівчину у вишиванці. Висота муралу – 43 м, це найбільший твір художника в Європі).*

Учениця декламує вірш Лесі Вознюк.

СОРОЧКА-ОБЕРІГ

Вишивала мама синіми ниткам,
зацвіли волошки буйно між житами.
Узяла матуся червоненьку нитку,
запалали маки у пшениці влітку.

Оберіг-сорочку вишила для сина.
Візерунком стали квіти України:
маки та волошки, мальви біля хати.
Долю для дитини вишивала мати.

Шила-вишивали хрестики зелені,
зашуміло листя на вербі й калині.
Золотилось сонце у розлогій кроні.
Вишивала долю, наче по долоні.

Оберіг-сорочку вишила для сина.
Візерунком стали символи Вкраїни:
і верба, й калина, сонях біля хати.
Щастя для дитини вишивала мати.

Білими по білім вишивала ненька,
до ниток вплітала всю любов серденька.
Дрібно гаптувала росяні мережки,
щоб не заростали у дитинство стежки.

Оберіг-сорочку вишила для сина.
Візерунком стала рідна Україна.
Мамину турботу збереже сорочка,
захистять від лиха хрестиків рядочки.

1-й учень. Орнамент вишивок розподіляють на три основні групи: абстрактний (геометричний) орнамент; рослинний орнамент; тваринний орнамент.

Геометричні візерунки – найпоширеніші серед орнаментів. Ромб – стародавній символ сонця, родючості та жіночої основи – приносив добру вдачу та процвітання. Хвилясті лінії – символ води – уособлювали життєдайну силу, а горизонтальні – символ землі – родючість. Колокрес (хрест у колі) – знак сонця, що відводить зло, а криж (рівносторонній хрест) – знак вогню, що символізує духовне очищення.

Популярні у вишивці й рослинні мотиви. Листя дубу – символ сили та міцності, а калина – символ краси. У поєднанні ці символи часто зустрічалися на чоловічих сорочках. Мак – символ родючості та пам'яті роду, а китиці винограду уособлювали радість і сімейне життя. Троянди символізували кохання та молодість, а барвінок – вірність і вічність буття.

Зображення тварин та птахів, зокрема голубів, півнів і коней, захищали людину від злих сил. Вишиті парю птахи символізували шлюбну пару, а ластівки – добрі новини.

-й учень. Класична вишиванка білого кольору, але також види вишиванок можна розподілити на три групи: одноколірні, двоколірні та багатоклірні. Одноколірні вишиванки виглядають дуже незвично, найчастіше виконані в світлій гаммі – білій або кремовій. Кожен колір має своє значення, адже вишиванка традиційно вважається

оберегом для свого володаря. Кольори візерунків мають певний таємний сенс.

Два кольори мої, два кольори:

Червоне – то любов,

А чорне – то журба.

Це рядки з відомої української пісні. І справді, колір вишивки має величезне значення.

- Червоний – любов, боротьба, світло та захист.
- Чорний – смуток, охорона від злих сил, шанування померлих.
- Блакитний – небо, повітря, духовний світ.
- Жовтий – врожай, місяць, зорі.
- Коричневий – родючість землі.
- Зелений – весна, оновлення, життя.

3-й учень. Кожен регіон України має свою особливу вишиванку, що відрізняється від інших технікою та орнаментом. Кожна область володіє вишитими сорочками, притаманними тільки їй.

Люди, які цікавляться традиціями українських вишиванок, тільки-но поглянувши на сорочку, зможуть визначити, у якому регіоні України вона була виготовлена.

У Чернівецькій області на вишиванках зображуються візерунки, пов'язані з природою та гірським ландшафтом – це гірські квіти, птахи, сонце та місяць. Також використовували техніку гладі, дрібного хрестика та крученого шва. Орнаменти наносили переважно чорними та бордовими нитками, які добре виділялись на тлі барвистого вбрання. Дехто вишивав шовковими нитками. Для оздоблення брали бісер, срібні і золоті нитки, шовк, вовну та блискітки. Також тут вишивали особливо завітчані сорочки.

4-й учень. На Поліссі вишивка відрізняється певною строгістю і простотою. Геометричні фігурки повторюються кілька разів, тим самим утворюючи один нерозривний орнамент. Найчастіше використовували червоні нитки.

5-й учень. У Харківській області вишивали грубою червоною ниткою з використанням техніки «хрестиком».

6-й учень. Унікальна техніка вишивки притаманна Чернігівщині. Техніка полягає в тому, що стібки роблять дуже тонкими нитками. Якщо дивитися здалеку, то створюється враження, що сорочки вишиті бісером. Вражає різноманітність візерунків і колірна гамма чернігівських вишиванок – це найрізноманітніші геометричні та рослинні візерунки, виконані поєднанням білих, червоних і чорних ниток.

7-й учень. Що стосується Київщини, то тут переважає переплітання в одній роботі різних орнаментів (рослинних і геометричних). Найбільш популярними є зображення виноградної лози, шишок, ромбів і квадратів. Майстрині використовують яскраво-червоні та білі нитки.

8-й учень. Подільські майстрині на одній і тій самій сорочці можуть використовувати кілька різних технік та видів швів — хрестиком, гладдю, ручним швом. Більшість вишиванок дуже яскраві та барвисті, використовують широку кольорову палітру.

9-й учень. Тернопільські візерунки виглядають досить опукло за рахунок щільних стібків. Орнаментом повністю прикрашають рукава сорочок. Найчастіше використовують тільки одну нитку — червону або чорну.

10-й учень. Неймовірною різноманітністю візерунків та орнаментів здавна славиться Карпатська вишивка. Це і зображення тварин, і квітів, і дерев, і різних геометричних фігур в поєднанні один з одним. Унікальні особливості вишивки має чи не кожне село. Саме карпатські сорочки вважають найбільш колоритними.

11-й учень. Досить прості, але водночас неповторні орнаменти притаманні Волинській вишивці. Виконують її на білому або сірому льняному полотні червоною ниткою. Найбільш популярними були геометричні візерунки, проте в північній частині регіону переважали рослинні орнаменти — ягоди, квіти, листя.

Дівчата виконують пісню «Вишиваночка» групи «Selfy».

Конкурс1 «Розмальовка»

Учні кольоровими олівцями «оздоблюють» вишиванку-розмальовку.

Конкурс 2

На екрані демонструють фото вишиванок різних регіонів України.

Завдання: назвати область, якій притаманні певний орнамент та колірна гамма.

Конкурс 3

Декламування віршів про вишиванку

Учень 1

Я вишию сорочку кольорову
Й по білим світі гордо в ній піду.
У ній зустріну пору світанкову
І щастя світле я у ній знайду.
Я – українець з щедрою душею,
На вишитому рушникові хліб.
Горджуся Україною своєю
І в серці бережу її красу.

Учень 2

А українська вишиванка – диво,
У ній народу код, його душі.
І кожному в ній зручно і красиво,
Вдягнути ж вишиванку поспіши.
І гордо йди у ній по цілім світі,
Та мовою своєю розмовляй!

Учень 3

Вишиванка рідна, ну хіба не диво?
В ній ходити модно, стильно і красиво.
Це митецький витвір, це краса і казка,
В ній душі наснага, материнська ласка.
Кольори сплелися в ній в узори й квіти,
Щоб були щасливі і сміялись діти.

Вчитель. Першим модником, який поєднав вишиванку з буденним одягом, став Іван Франко, який носив її під піджак і з сучасним нарядом. Саме в такому вигляді письменник зображений на 20-гривневій купюрі. Зараз вишиванки одягають на державні свята, на сімейні урочистості та у повсякденному житті. Їх часто можна побачити на вулицях міст та сіл.

Вишиванка – яскрава індивідуальність української культури; це символ та серце нашої України, уособлення традицій та вияв патріотизму. Варто зберігати своє коріння та свої ремесла. Тому вишиваймо, носімо вишиванки, адже це красиво, це природно, це наше рідне мистецтво, наші традиції.

**ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНИХ СТОРІНОК
МАТЕРІАЛІВ ПРАКТИКИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет історії, політології та міжнародних відносин

Кафедра історії України

МАТЕРІАЛИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Підготував(-ла):
Студент(-ка) 4 курсу
Спеціальності
032 Історія та археологія/
014 Середня освіта (Історія)
401 групи
Андрусик Іван

Керівник практики від бази практики:

Керівник практики від факультету:

Координатор практики:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет історії, політології та міжнародних відносин

Кафедра історії України

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ
На тему: Історія виникнення українського козацтва
8 клас Чернівецької гімназії №5

Підготував(-ла):
Студент(-ка) 4 курсу
Спеціальності
032 Історія та археологія/
014 Середня освіта (Історія)
401 групи
Андрусик Іван

Керівник практики від бази практики:

Керівник практики від факультету

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет історії, політології та міжнародних відносин

Кафедра історії України

СЦЕНАРІЙ
ВИХОВНОГО ЗАХОДУ «ВИШИВАНКА МОЯ»

Підготував(-ла):
Студент(-ка) 4 курсу
Спеціальності
032 Історія та археологія/
014 Середня освіта (Історія)
401 групи
Андрусик Іван

Керівник практики від бази практики:

Керівник практики від факультету

2.	Супроводжує відповідь учня уточнювальним и запитаннями														
3.	Відзначає досягнення учнів, підтримує у них бажання навчатися														

3. Спрямованість навчального заняття на формування суспільних цінностей

№	Діяльність учителя	Індикатори													
		ІЗ 1	ІЗ 2	ІЗ 3	ІЗ 4	ІЗ 5	ІЗ 6	ІЗ 7	ІЗ 8	ІЗ 9	ІЗ 10	ІЗ 11	ІЗ 12		
1.	Спрямовує зміст навчального матеріалу на виховання в учнів: патріотизму, поваги до державної мови, культури, законів														
2.	Розвиває в учнів загальнолюдські цінності (соціальну емпатію, толерантність, інклюзивну культуру тощо														

4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, обладнання, засобів навчання

№	Діяльність	№з/п навчального заняття
---	------------	--------------------------

КОРИСНІ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Веб сайт Освіта. URL: <https://osvita.ua/school/89978/>
2. Відео-уроки історії. URL: <https://1plus1.video/uroki-istoriyi-z-oleksandrom-alforovim/2022>
3. Віртуальна школа від ІППОЧО. URL: http://ippobuk.cv.ua/?page_id=866
4. Всеосвіта. Бібліотека методичних матеріалів для вчителів. URL: <https://vseosvita.ua/>
5. Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова доба». URL: <https://www.novadoba.org.ua>
6. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
7. Електронна бібліотека ДІАСПОРИАНА. Історія. URL: <https://diasporiana.org.ua/category/istoriya/>
8. Електронна бібліотека Інституту історії НАН України. URL: <https://cut.ly/9wphiZNT>.
9. Історія в школі. URL: <https://www.historyua.com>
10. Інституту модернізації змісту освіти. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCb99utEiwpGkESp19mxAfdg>
11. Критичне мислення для освітян // Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. URL: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3/home
12. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з історії, правознавства, громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти Чернівецької області у 2023/2024 н.р. URL: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_orhanizatsii_osvitnoho_protseesu_ta_vykladannia_na_vchalnykh_predmetiv_u_2023_2024_n.r._vid_ippoch
13. Модельні навчальні програми від Академії української преси. URL: <https://www.aup.com.ua/mediaosv/navchalni-programy/>
14. Навчальна платформа learningapps. Категорія «Історія». URL: <https://learningapps.org/index.php?category=9&s=>
15. На урок. Бібліотека методичних матеріалів для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/biblioteka/istoriya-ukra-ni>
16. НУШ. Уроки історії. URL: <https://nus.org.ua/articles/uroky-istoriyi-v-shkoli-novi-navchalni-programy-ta-komentari-vchyteliv/>

17. Освіторія – медіаканал про освіту та виховання дітей в Україні. URL: <https://invite.viber.com/?g2=AQBuTIs0swKcN00%2FuLillmNT8ZPkVdJ%2Bij9lisg%2FZMsJyeto926TNWxh%2BEvavZZR&lang=uk>
18. Програма підтримки освітніх реформ в Україні. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/onlain-resursy/toolbox>
19. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukravinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR1DLVTeHmbr1kTmdirtY7S2GRviDcpVvLH-3zXHkjRMsc-0gDa94I3t_8o
20. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/spivpracya-z-mizhnarodnimi-organizacijami/rada-mizhnarodnih-naukovih-doslidzen-ta-obminiv-irex/programa-vivchaj-ta-rozriznyaj-infomedijna-gramotnist>
21. Сайт Національного музею Голодомору-геноциду. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/>
22. Сайт НРЕС (Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору). URL: <https://www.holodomor-hrec.com/>
23. Уроки історії дистанційно. URL: http://yuliyavolodko.ucoz.net/index/uroki_istoriji_ukrajini_distan_cijno_bezkoshtovni_resursi/0-74
24. Цікаві форми проведення уроків. Методичні матеріали та розробки уроків. URL: <https://historybook.netlify.app/lessons/>
25. Шкільне життя. Методичні матеріали для вчителів. URL: <https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-istoriji/>
26. Школа інфо – найбільший освітній паблік України з онлайн-уроками, новинами та навчальними лайфхаками. URL: <https://invite.viber.com/?g2=AQBjZB2haEHZ1Ev4vVzEJJpIZ92MYFAEliNPKZNdH21%2Fm1GuaYRviZ1Fz58iUOQ&lang=uk>
27. EdEra: EdEra – студія онлайн-освіти (ed-era.com) (курси з історії та правознавства)
28. Prometheus: <https://prometheus.org.ua/>(різноманітні курси для особистісного розвитку)

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Інститут модернізації змісту освіти. Офіційний сайт. Навчально-методична скарбниця НУШ 5-6 класи. Громадянська та історична освітня галузь. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1mC99CMIln4MEbHW_G4v62ptgK8i0MpJAv/edit#gid=7959224715.
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>.
6. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text>.
7. Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150316>
8. Міністерство освіти і науки. Офіційний сайт. Всесвітня історія. Історія України. 6-11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
9. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
10. Державний Стандарт базової середньої URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
11. Професійний Стандарт вчителя. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/77dd4226add8e617afd9889da11634d8.pdf
12. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1EMTd09rzwmD6gmLzuThArr1uKS6U2Bj6/view>

13. Договір про співпрацю між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та управлінням освіти Чернівецької міської ради. URL:

https://drive.google.com/file/d/1QC4mEVRmq_CRQ0C2JO8Fs8_4i4OAqvOp/view

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєва, С. Особливості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення: сучасні онлайн-ресурси // Український Педагогічний журнал. №1. 2023. С.59–65.

2. Бурлачка М. Діджиталізація освіти під час викладання історії України в умовах воєнного стану. //Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка /[редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 55. Том 1. С.216-221.

3. Вівсяна І. Підготовка вчителів історії до формування просторової компетентності учнів //«Теорія та методика навчання суспільних дисциплін»: науково-педагогічний журнал. Вип. 9, СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2021. С. 15-18.

4. Власов В. Завдання для перевірки умінь розпізнавати факти (події, явища, процеси) за візуальними історичними джерелами. Історія і суспільствознавство в школах України. Теорія та методика навчання. 2018. Вересень–жовтень. № 5 (75). С. 75–85.

5. Власов В.С. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати «втому від історії» // Історія школах України. № 4. 2009. С. 3-8.

6. Власов В.С. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичним джерелом // Історія школах України. № 5. 2009. С. 3-9.

7. Власова Н. С. Підвищення мотивації та інтересу учнів до вивчення історії шляхом впровадження на уроках принципу BYOD. URL: <https://www.schoollife.org.ua/443-2019/>.

8. Возна З. Можливості краєзнавчих студій у розвитку полікультурної компетентності. Історія в рідній школі. Науково-методичний журнал. 2020. Листопад–грудень. № 6 (224). С. 14–18.

9. Вступ до методики викладання історії в школі. Конспект лекції / Укл.: А.В. Мінаєв, Т.В. Мінаєва. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 22 с.

10. Гончарова Н. Зворотній зв'язок у дистанційному викладанні історичних дисциплін //Грааль Науки. №23 (грудень, 2022). С. 455-457.

11. Горохівський П.І. Методика викладання історії: Курс лекцій для здобувачів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с.

12. Гулюк Ю. А. Міжнародні відносини (1918-1930 рр.) (10 клас. Всесв. історія) URL: <https://www.schoollife.org.ua/414-2019/>.

13. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід. Навч. посібник. Вінниця, 2012. 348 с.

14. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник /Упоряд. І.П.Воротникова. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка. 2020. 48 с.

15. Дмитренко В. Сучасний урок: модульна технологія навчання URL: <https://www.schoollife.org.ua/637-2019/>.

16. Добржанський О., Дутчак І. Краєзнавчий аспект у навчальній і науково-дослідній роботі в закладах освіти в умовах воєнного стану //Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2023. Т. 47. С.289-296

17. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи здобувачів історичного факультету. 2-е вид., виправлене і доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 86 с.

18. Желіба О. В. Урок історії: спроба відповіді на виклики сьогодення //Історія в рідній школі. 2015. № 4. С. 15-18.

19. Желіба О. Методи навчання історії. Харків. Видавнича група «Основа». 2019. 93 с.

20. Желіба О. Методика викладання історії засобами умовно-графічної наочності. Посібник для здобувачів. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2003. 148 с.

21. Желіба О.В. Теорія та методика навчання історії: курс лекцій. Урок історії у системі процесу навчання // Історія в школі. 2012. №10. С. 24-31.

22. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах: [розроб. і

упоряд.: Г.Байкеніч, О.Охрімчук]. Дніпропетровськ: ПП «Ліра ЛТД», 2016.120 с.

23. Історична освіта: європейський та український досвід. Викладання національної історії в школах Центральної і Східної Європи / Пер. з нім. К.: «К.І.С.», 2010. 288 с.

24. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: Астон, 2017. 59 с.: іл.

25. Конверський А.Є. Критичне мислення. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.

26. Кривчик Г., Лагдан С. Викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану: форми і методи // Наукові інновації та передові технології. № 5(19) 2023. С. 518-528.

27. Кузнєцова В. О. Вивчення народознавства та історії рідного краю як засіб розвитку пізнавальних інтересів дітей з порушенням слуху URL: <https://www.schoollife.org.ua/35-2020/>

28. Курилів В. І. Методика викладання історії: Навч. посібник. Харків, Торонто: ТОВ Вид-во «Ранок», 2008. 256 с.

29. Ладиченко Т. Компетентнісний підхід до вивчення історії на прикладах підручників з всесвітньої історії. Історія в рідній школі. Науково-методичний журнал. 2020. Листопад–грудень. № 6 (224). С. 19–21.

30. Левітас Ф.Л. Методика викладання історії. Практикум для вчителя /Ф.Л. Левітас, О.О. Салата. Харків: Основа, 2007. 112 с.

31. Лях С. Новітні уроки історії і завдання історичної дидактики // Трансформації історичної пам'яті: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. Н.Темірової. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С.142-144.

32. Мальований В. Ф. Узагальнення знань і тематичне оцінювання з теми «США та Канада. Країни Західної Європи»(11 клас. Всесвітня історія) URL: <https://www.schoollife.org.ua/410-2019/>.

33. Маринченко Г. Дистанційна освіта в Україні: історія та сучасний стан. Інноваційна педагогіка. 2020. Випуск 22. Том 3. С. 188–191.

34. Маринченко Г. М. Методика викладання історії у ЗЗСО: матеріали для організації самостійної роботи під час дистанційного та змішаного навчання: навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Румянцева Г. В., 2022. 209 с.

35. Маринченко Г.М. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя історії засобами сучасних

ІКТ // Актуальні питання гуманітарних наук. 2019. Вип. 23. Том 2. С. 149-153.

36. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. Київ: Генеза, 2006. 328 с.

37. Місостов Т.Ю. Організація педагогічної практики здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів на історичному факультеті ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Тези виступу //Збірник наукових праць XI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін», 2019. С. 53-54.

38. Михайлюк В. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики // International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 1, №. 3, 2022, С. 120-130.

39. Мороз П. Робота з історичними джерелами як засіб формування дослідницької компетентності академічно здібних учнів //Теорія і практика моделювання інноваційного розвитку профільного закладу загальної середньої освіти технічної спрямованості для академічно здібних учнів: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2020. С. 54-56.

40. Мороз П.В., Мороз І.В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018.

41. Ніколаєнко О. Історична пам'ять та історичне знання в шкільному курсі історії у світлі завдань історичної освіти // Трансформації історичної пам'яті: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. Н. Темірової. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 144-148.

42. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації / Укл. І.Коберник, З.Звизняцьківська. Київ, 2020. 70 с.

43. Остапчук С. П. Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу: дистанційне навчання //Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу: інклюзивне навчання, інновації освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: зб. тез вист. учас. Регіонал. наук.-метод. семінару (м. Рівне, 19 трав. 2022 р.) / за ред. О. О. Красовської, О. А. Хом'як: ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне : МEGУ, 2022. С. 70-72.

44. Педагогічна практика здобувачів вищої освіти спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія): програма та методичні рекомендації: навчально-методичний посібник /упорядник Г. М. Маринченко. Херсон: Олді+, 2022. 172 с.

45. Пометун О.І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: метод. пос. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.

46. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. К.: Генеза, 2006. 328 с.

47. Пометун О., Гупан Н. Візуальні джерела у підручнику з історії як засіб розвитку критичного мислення учнів. Проблеми сучасного підручника. 2020. Випуск 24. С. 241–255. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-241-255>.

48. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : «А.С.К.», 2005. 192 с.

49. Саліванова М. В. Використання документальних джерел на уроках історії та правознавства URL: <https://www.schoollife.org.ua/1145-2017/>.

50. Сахновський О.Є. Новітні технології викладання історії в школі. Ч. II. Сучасні засоби навчання у системі інноваційних технологій викладання історії в школі. Чернівці, 2015. 116 с.

51. Світоглядний потенціал шкільної гуманітарної освіти в країнах Європейського Союзу та США: монографія; за заг. ред. Н.М. Лавриченко. Київ: Педагогічна думка, 2014. 200 с.

52. Слободян М. І. Компетентнісний підхід до навчання на уроках історії URL: <https://www.schoollife.org.ua/807-2018/>.

53. Страдлінг Р. Багаторакурсність у викладанні історії. Посібник для вчителя. URL: <https://rm.coe.int/168049415>

54. Терно С.О. Педагогічна практика (методичні рекомендації для здобувачів рівня вищої освіти бакалавр спеціальності «історія та археологія»): метод. рекомендації. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 24 с.

55. Уварова О., Кулачинський М. Історичні дисципліни дистанційно: популяризація через візуалізацію //освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. 26-27 березня 2021 р. Дніпро. Частина 1. /Наук. Ред. О.Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. С. 201-202.

56. Формування компетентностей учнів основної школи у навчанні всесвітньої історії: методичні реком. Київ: Інститут педагогіки, 2017. 21 с.

57. Царенко О. Політичні портрети лідерів світу (Ф.Д.Рузвельт, Ф.Франко, Б.Муссоліні, А.Гітлер) (10 клас. Всесвітня історія) URL: <https://www.schoollife.org.ua/296-2021/>.

58. Шкільна І. М. Теоретичний аспект формування національно-культурної ідентичності у старших підлітків. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2017. Вип. 21 (2). С. 345–357.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709819/1/33.pdf>.

59. Шляхи реалізації концептуальних засад НУШ при вивченні історії у закладі загальної середньої освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 16–17 жовтня 2020 р. Тернопіль: Видавництво ТНПУ, 2020. 82 с.

60. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

61. Яновська Л. Г. Методика викладання історії та історичних дисциплін: словник-довідник. Одеса: 2020. 100 с.

62. Яновська Л.Г. Методичні рекомендації щодо проведення виробничої (педагогічної, асистентської) практики підготовлені на основі програм практики для студентів 4 року навчання, першого рівня освіти (бакалавр) та студентів 1 року навчання, другого рівня освіти (магістр), спеціальність 014 Середня освіта (Історія). Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», 2019. 71 с.

Навчально-методичне видання

Методичні рекомендації
щодо проведення педагогічної практики
для студентів 4 курсу денної
та заочної форми навчання,
спеціальностей: 014 «Середня освіта (Історія)»
та 032 «Історія та археологія»

Укладачі: Г.М. **Яценюк**, Л.М. **Дробіна**

Підписано до друку 12.10.2023. Формат 60x84/16.
Електронне видання.

Умов.-друк. арк. 6,6. Обл.-вид. арк. 7,1. Зам. Н-068.
Видавництво та друкарня Чернівецького національного
університету.

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002